

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

**Srovnání dvou překladů knihy *Petr Pan*
od J. M. Barrieho s ohledem na
zastarávání překladu**

(Bakalářská práce)

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

**Srovnání dvou překladů knihy *Petr Pan* od J. M. Barrieho
s ohledem na zastarávání překladu**

**A Comparison of Two Czech Translations of the Work *Peter Pan*
by J. M. Barrie with Focus on Translation Obsolescence**

(Bakalářská práce)

Autor: Klára Brdlíková

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Vedoucí práce: Mgr. Josefína Zubáková, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 11. 5. 2023

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Josefině Zubákové, Ph.D. za skvělé vedení a cenné rady při zpracování této práce.

Anotace

Autor:	Klára Brdlíková
Katedra:	Katedra anglistiky a amerikanistiky
Studijní obor:	Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad
Název česky:	Srovnání dvou překladů knihy <i>Petr Pan</i> od J. M. Barrieho s ohledem na zastarávání překladu
Název anglicky:	A Comparison of Two Czech Translations of the Work <i>Peter Pan</i> by J. M. Barrie with Focus on Translation Obsolescence
Vedoucí práce:	Mgr. Josefína Zubáková, Ph.D.
Počet stran:	96
Počet znaků:	95 239
Přílohy:	7

Abstrakt

Předmětem této bakalářské práce je porovnání dvou překladů knihy *Petr Pan* od Jamese Matthewa Barrieho z pohledu zastarávání překladu. Teoretická část se zabývá vývojem dětské literatury ve světě i v České republice, problémy při překladu tohoto typu literatury a problematikou zastarávání překladu. Dále bude představena kniha *Petr Pan*, autor knihy Jamese Matthewa Barrieho a rozebírané překladatelské verze. Praktická část porovná kulturně specifické prvky a lexikum v překladech. Také bude analyzován vliv převyprávění a zkrácených verzí na překlad. Cílem této bakalářské práce je porovnat jediné dva úplné české překlady knihy *Petr Pan* a zjistit, zda se hypotéza o zastarávání překladu potvrdí i u těchto dvou překladů. Výsledky jednotlivých analýz jsou prezentovány postupně v praktické části a poté souhrnně v závěru.

Klíčová slova

zastarávání překladu, nový překlad, literatura pro děti, *Petr Pan*, kulturně specifické prvky, exotizace a domestikace, vlastní jména

Abstract

This bachelor thesis deals with the comparison of two translations of the book *Peter Pan* by James Matthew Barrie with focus on translation obsolescence. The theoretical part covers the development of children's literature in the world and specifically in the Czech Republic, the problems that may arise during the translation of this type of literature, and the problem of retranslation. Furthermore, it will introduce the book *Peter Pan*, the author James Matthew Barrie, and the two translations. The practical part will compare culture-specific items and the lexicon in the two translations. Additionally, it will deal with the influence of retellings and short versions on translations. The aim of this thesis is to compare the only two Czech translations of the book *Peter Pan* and determine whether the retranslation hypothesis is proven with regard to these two translations. The findings gained from the analysis are presented separately in the practical part, and collectively in the summary.

Key words

translation obsolescence, retranslation, children's literature, Peter Pan, culture-specific items, foreignization and domestication, proper names

Seznam tabulek a grafů

Grafy

Graf 1: Převod vlastních jmen.....	41
------------------------------------	----

Tabulky

Tabulka 1: Převod jmen hlavních postav	38
Tabulka 2: Převod jmen s konotací	39
Tabulka 3: Převod neologismů	42
Tabulka 4: Kulturně specifické prvky kontextové	43
Tabulka 5: Zastaralé lexikum.....	47
Tabulka 6: Zastaralé tvary sloves.....	49
Tabulka 7: Lexikum motivované náboženstvím	52
Tabulka 8: Vliv anglického jazyka na lexikum.....	53
Tabulka 9: Ukázka překladu deminutiv	56
Tabulka 10: Seznam překladů knihy Petr Pan	58

Obsah

Obsah.....	8
Úvod.....	10
1 Překlad literatury pro děti	12
1.1 Funkce textu v literatuře pro děti a její vývoj	12
1.2 Role překladatele v literatuře pro děti.....	13
1.3 Mezinárodní výměna	16
1.4 Vývoj české literatury pro děti od 30. let 20. století	17
1.4.1 Vývoj překladu knihy Petr Pan	18
2 Problémy při překladu literatury pro děti.....	20
2.1 Exotizace a domestikace	20
2.1.1 Kulturně specifické prvky	21
2.2 Vlastní jména	23
2.3 Explicitace a implicitace	25
2.4 Deminutiva.....	26
3 Zastarávání překladu	28
3.1 Definice.....	28
3.1.1 Retranslation hypothesis	28
3.2 Výzkum v oblasti zastarávání překladu	29
3.3 Faktory ovlivňující zastarávání překladu.....	30
3.4 Vztah mezi novým překladem a revizí.....	31
4 Informace o knize Petr Pan.....	32
4.1 Petr Pan	32
4.2 James Matthew Barrie.....	32
4.3 Překladatelé rozebíraných překladů	34
5 Metodologie.....	36
6 Analýza překladů	38
6.1 Analýza I.....	38
6.1.1 Kulturně specifické prvky – jazyková specifika	38
6.1.2 Kulturně specifické prvky – materiální specifika a specifika kulturního kontextu.....	43
6.1.3 Výsledky analýzy I	46
6.2 Analýza II.....	47
6.2.1 Zastaralé a knižní lexikum a zastaralé tvary sloves	47
6.2.2 Lexikum motivované náboženstvím	51
6.2.3 Vliv anglického jazyka na lexikum.....	53
6.2.4 Deminutiva.....	54
6.2.5 Výsledky analýzy II.....	56
6.3 Analýza III	57
6.3.1 Výsledky analýzy III.....	59
Závěr.....	60

Summary	62
Bibliografie	64
Primární zdroje	64
Sekundární zdroje	65
Přílohy	70

Úvod

Překlad dětské literatury byl v translatologii po dlouhou dobu považován za podřadný. Příčinou bylo i postavení dětské literatury v literárním polysystému, jelikož ta se nacházela na samém okraji (Shavit 1981, s. 171). To se ale v posledních letech změnilo a tato oblast překlada se přesouvá na stejnou úroveň s dalšími. Navíc vzniká více odborných prací na toto téma, například Tabbert (2002), O'Sullivan (2005) a Stolze (2003).

Velice rozebíraným tématem v souvislosti s dětskou literaturou je zastarávání překlada. Podle Stolze bývají první překlady plné zvláštních obrátů, zastaralých slov a překladatel do nich více zasahuje. Zato další překlady se snaží text zjednodušovat, jsou věrnější zdrojovému textu, ale nejsou po jazykové rovině tak rozmanité. Tuto teorii ověřila na rozboru několika německých překladů pohádky *Pinocchio*, zároveň odkázala na překlady *Malého prince* a *Pipi Dlouhé punčochy*, které tuto teorii také potvrzovaly (Stolze 2003, s. 209). Stejný vztah mezi domestikací a exotizací, tedy mezi zásahy do cílového textu a jeho podobností s výchozím textem, v jednotlivých překladových verzích popisuje i „retranslation hypothesis“ (Bensimon 1990, s. 1-7).

Cílem této bakalářské práce je porovnat dva oficiální překlady knihy *Petr Pan* (*Peter Pan*) od skotského spisovatele Jamese Matthewa Barrieho z pohledu zastarávání překlada. První překlad je z roku 1925-1927 a vyhotovila ho Jirka Malá, na druhém překladu z roku 2015 se podíleli Jana Hejná a Petr Hejný. Ačkoliv tyto dva překlady od sebe dělí skoro 90 let, jsou to jediné úplné překladové verze originální knihy, které kdy v českém jazyce vyšly. Existuje totiž mnoho zkrácených verzí a převyprávění, které zastihují tyto překlady, tímto problémem se také budu blíže zabývat. V samotném porovnání dvou překladů se budu soustředit na převod kulturně specifických prvků, lexikologickou rovinu textu, užití deminutiv a vliv převyprávění a zkrácených verzí na překlad Hejných.

V teoretické části nastíním vývoj překlada literatury pro děti jak ve světě, tak i v českých zemích, přičemž se především soustředím na situaci v 20. století. Zaměřím se na specifika překlada této literatury a na problematiku převodu

kulturně specifických prvků v literatuře pro děti. Také popíšu několik dalších problémů, se kterými se překladatel může v této literatuře setkat, příkladem jsou vlastní jména a deminutiva. Následně se také zabývám překladatelskými strategiemi exotizace a domestikace, tyto strategie popíšu a rozeberu jejich vhodnost při překladu literatury pro děti. Poté se věnuji problematice zastarávání překladu a uvedu faktory, které zastarávání ovlivňují. Nakonec představím autora knihy, překladatele rozebíraných překladů i samotnou knihu *Petr Pan*.

V praktické části popíšu cíl této práce, představím metodologii a provedu tři analýzy, které jsou založené na třech hypotézách. Hypotéza I zní: Překlad Jirky Malé bude více domestikovaný než překlad Jany a Petra Hejných. V první analýze se především soustředím na převod kulturně specifických prvků. Zanalyzuji překlad vlastních jmen a určím, zda u jednotlivých překladatelů převládala strategie domestikace či exotizace. Dále porovnáím překladatelské strategie při překladu neologismů vytvořených autorem výchozího textu a při převodu kulturně specifických prvků s materiálním specifikem a specifikem kulturního kontextu. Nakonec určím, zda „retranslation hypothesis“ a teorie Radegundis Stolze o zjednodušování novějších překladů platí i pro tyto překlady knihy *Petr Pan*. V druhé analýze rozeberu použití lexika motivovaného náboženstvím a zaměřím se na to, jak anglické lexikum ovlivnilo volbu překladatelských protějšků. Také proberu četnost použití deminutiv v obou překladech a použití zastaralých tvarů sloves a zastaralých a knižních slov. Nakonec potvrdím či vyvrátím platnost hypotézy II, která zní: Jazyk v překladu Jirky Malé bude obsahovat zastaralá a knižní slova a bude více ovlivněn anglickým originálem. V třetí analýze zhodnotím, zda převyprávění a zkrácené verze knihy *Petr Pan* ovlivnily v jakékoliv formě překlad Jany a Petra Hejných a rozhodnu platnost hypotézy III: Překlad Jany a Petra Hejných je ovlivněn převyprávěními a zkrácenými verzemi příběhů o Petru Panovi, a to především těmi, které produkoval Walt Disney.

V závěru zhodnotím, zda byly jednotlivé hypotézy vyvráceny, nebo potvrzeny a uvedu výsledky jednotlivých analýz.

1 Překlad literatury pro děti

Vznik samostatného literárního druhu, který by byl věnován dětem, byl vcelku opožděný, pokud jej porovnáme se vznikem ostatních literárních druhů. Zároveň se po dlouhou dobu pohyboval na okraji literárního polysystému. Na druhou stranu se ale velmi rychle začal tento typ textů překládat. Reinbert Tabbert uvádí, že již od počátků moderní literatury pro děti v 18. století, jsou záznamy i o jejím překladu (2002, s. 303). Po druhé světové válce, začal překlad literatury pro děti vzkvétat, jako důvody uvádí Marianne Carus stagnaci mezikulturní výměny za druhé světové války a také potřebu propagovat světový mír a mezinárodní chápání (1980, s. 171). V této kapitole více objasním vývoj literatury pro děti ve světě i v České republice, a to především v 20. století, dále se budu zabývat rolí překladatele v této literatuře, mezinárodní výměnou a nakonec zhodnotím vývoj překladu knihy *Petr Pan*.

1.1 Funkce textu v literatuře pro děti a její vývoj

Na překlad má rozhodně zásadní vliv i funkce textu. Během vývoje literatury pro děti se funkce těchto knih měnila. V 15. století byly pro děti vydávány pouze knihy s moralistickou a didaktickou funkcí, příkladem jsou *Book of Courtesy* (1477) či *Book of good manners* (1487) od Williama Caxtona (Frimmelová 2010, s. 16). Jan Amos Komenský vydal jednu z prvních knih pro děti, která nebyla čistě didaktického charakteru, ta se jmenuje *Svět v obrazech* (1658) (ibid.).

Po vydání románu *Robinson Crusoe* v roce 1719 se velmi zpopularizovala dobrodružná literatura. Ačkoliv byl tento román původně napsán pro dospělé čtenáře, stal se velmi oblíbeným i mezi dětskými. Dokonce se začaly vydávat i dětské upravené verze této knihy a mnoha dalších, jako příklad uvádí O'Sullivan Cervantesův román *Don Quijote* (1605) či *Gulliverovy cesty* (1726) od Jonathana Swifta (2005, s. 122).

Na začátku 19. století měly ale knihy určené pro děti stále především didaktickou funkci, jak zmiňuje i Zohar Shavit (1981, s. 172). Ta se postupem času pomalu začala měnit na funkci zábavnou, která převažuje v dnešní době. Ghesquiere také podotýká, že v 19. století se změnil pohled na dítě. Po dítěti již nebylo požadováno, aby dospělo co nejdříve, ale podle nových názorů si mělo užít

dětství a nezabývat se zbytečnými problémy (Ghesquiere 2006, s. 23). Těžkosti života byly z knih pro děti vymazány, v knihách převažovala pedagogická funkce a byly více sentimentální. To ale neplatilo pro smyšlené světy, které byly velice odlišné od toho reálného (ibid.). V anglické literatuře najdeme mnoho takovýchto fantasy knih, jako například *Alenka v říši divů*, *Medvídek Pú* či *Petr Pan*. Ghesquiere také vyzdvihuje důležitost těchto knih a říká, že díky hojnému překladu a adaptacím tyto knihy velmi ovlivnily moderní literaturu pro děti (2006, s. 24).

I když literatura pro děti nebyla již pouze didaktického charakteru, stále byl nedostatek zábavných knih, které by byly přiměřené k věku dítěte. Prosbu po takovýchto knihách vyjádřil i francouzský komparatista Paul Hazard ve své knize *Les livres, les enfants et les hommes (Knihy, děti a lidé, 1932)*. To dokazuje i následná citace, kde Paul Hazard zaujal postoj dětí:

„Dejte nám knihy,“ říkají děti, „dejte nám křídla. Pomozte nám, vy, kteří jste mocní a silní, ztratit se v dálkách. Postavte nám azurové paláce uprostřed začarovaných zahrad; ukažte nám víly, jak se rozplývají v měsíčním světle. Vždyť my se chceme naučit všemu, čemu nás učí ve škole, ale nechte nám prosím sny!“

(Hazard 1970, s. 13)

K odklonu od moralistických a didaktických knih byl nápomocný podle Lynch-Brown a Tomlinsona i rozmach ilustrace na začátku 20. století, která vzkvétala díky rozvoji v oblasti tištění (1988, s. 229-231). Dalším důvodem je i stagnace mezikulturní výměny za druhé světové války a potřeba rozšíření mezinárodního chápání, jak uvádí Carus (1980, s. 171). Lynch-Brown a Tomlinson se zároveň domnívají, že jedním z důvodů, proč od 90. let minulého století začaly vycházet spíše zkrácené verze knih pro děti namísto klasických románů, je právě vizuálně orientovaná společnost, která si zakládá spíše na ilustracích než obsahu (1988, s. 242).

1.2 Role překladatele v literatuře pro děti

Jak jsem se již dříve zmínila, literatura pro děti se dlouho ocitala na okraji literárního polysystému. Shavit se domnívá, že právě tento fakt zapříčinil relativně velkou volnost na straně překladatele (1981, s. 171). Dále udává, že překladatel

literatury pro děti má pouze dvě hlavní zásady, kterými se musí řídit. Zaprvé: „Přizpůsobení textu tak, aby byl pro dítě vhodný a užitečný a zároveň byl v souladu s tím, co společnost považuje pro dítě za správné.“ A zadruhé: „Přizpůsobení zápletky, charakteristiky postav a jazyka čtecím schopnostem a stupni chápání dítěte.“ (1981, s. 171-172) (překlad vlastní).¹

Shavit dále upozorňuje na to, že překlad literatury pro děti není pouze převod mezi dvěma jazyky, ale také mezi systémem dospělých lidí a systémem pro děti (2006, s. 26). Překladatel se proto musí zajímat o potřeby a znalosti svých cílových čtenářů. Překladatelé někdy své dětské čtenáře podceňují, což může vést k přílišné simplifikaci. Astrid Lindgren také prosazuje tento názor a říká, že děti jsou schopny si představit velmi neobvyklé skutečnosti, pokud jim v tom překladatel správným způsobem pomůže (1969, s. 98).

Autor literárního textu a jeho překladatel si musí podávat podobné otázky, jako například: Kdo jsou cíloví čtenáři? Jaké mají jazykové schopnosti? Co je pro ně vhodné? Co je zajímavé? Pokud jsou odpovědi na tyto otázky velmi odlišné, což je možné kvůli rozdílnému časoprostoru, ve kterém se nachází, můžou se změnit cíloví čtenáři daného textu. Jak O'Sullivan zmiňuje, u literatury pro děti je tato změna mnohem pravděpodobnější (2005, s. 92). Lawrence Venuti má na tuto problematiku velice vyhraněný názor, domnívá se, že rolí překladatele je identifikace s osobností cizorodého autora (2017, s. 275), tedy že k žádné vědomé změně na straně překladatele by dojít nemělo.

V realitě ale k změnám při překladu literatury pro děti dochází, je pro to několik důvodů. Zaprvé, dle O'Sullivan existují v překladu dva tvůrci, jedním je samotný autor a druhým překladatel, kterého můžeme považovat jako protějšek autora (2005, s. 90). Překladatel vytvoří text, který je v souladu s danou kulturou, zvyky a aluzemi, ale nevytváří zcela nové sdělení, jak tvrdí i Giuliana Schiavi, která jeho postup popisuje jako zachycení komunikace a její následné převedení do takové podoby, které porozumí cílový čtenář (1996, s. 15). O'Sullivan prohlašuje, že „Předpokládaný čtenář překladu je vždy odlišným subjektem od

¹ a. Adjusting the text in order to make it appropriate and useful to the child, in accordance with what society thinks is "good for the child."

b. Adjusting plot, characterization and language to the child's level of comprehension and his reading abilities.

předpokládaného čtenáře původního čtenáře. Toto tvrzení platí pro všechny beletristické texty.“² (2005, s. 90) (překlad vlastní), tedy i pro literaturu pro děti.

Dále se mohou lišit i vypravěči obou textů, a to pokud je překlad vyprávěn odlišně od originálu (O'Sullivan 2005, s. 95). Mezi postupy, které změni formu vyprávění a v důsledku i skupinu cílových čtenářů, patří amplifikace a redukce (ibid.). Amplifikaci můžeme chápat jako vysvětlovací dodatky v textu, které mohou být alternativou pro paratextové prvky. Na druhou stranu je někdy amplifikace v literatuře pro děti používána nadměrně, důvodem je povětšinou podcenění dětských čtenářů ze strany překladatele, což může způsobit to, že vypravěč překladu zcela umlčí hlas původního vypravěče (O' Sullivan 2005, s. 96). Redukce může také pozměnit vyznění díla, ku příkladu texty, které byly napsány pro děti i dospělé, se mohou jevit jako texty cílené pouze na děti. Příkladem jsou pohádky Hanse Christiana Andersena, jejichž překlad do anglického jazyka byl nad míru redukován (O'Sullivan 2005, s. 98).

Analýza takovýchto změn ve vyprávění je důležitá, jelikož odhaluje informace o překladateli, konkrétně jeho názory, preference a smýšlení o čtenářích, ale také o normách překladu literatury pro děti v dané kultuře. O'Sullivan zmiňuje několik příčin, kvůli kterým se překladatel rozhodne text pozměnit. Například se překladatel domnívá, že k dětem by mělo být promlouváno jinak, nebo nedokáže imitovat styl vyprávění autora (O'Sullivan 2005, s. 99).

Nejenže můžeme identifikovat hlas překladatele v samotném textu, ale také se objevuje v paratextu, neboli v mimoknižním prostoru. Paratext zahrnuje například poznámky pod čarou, slovníčky, předmluvy a doslovy. O'Sullivan je v tomto kontextu popisuje jako nová sdělení pro cílové čtenáře, která se zrodí u překladatele, a jsou na rozdíl od samotného původního textu pragmatického charakteru (2005, s. 93). V literatuře pro děti jsou častá, jelikož vysvětlují fenomény, o kterých se překladatel domnívá, že jsou pro čtenáře překladu neznámé. Na druhou stranu některé tyto paratextové prvky nemají stejné „předpokládané čtenáře“ (implied readers) jako samotný literární text (O'Sullivan 2005, s. 93).

Role překladatele v literatuře pro děti je tedy velmi významná, jelikož může ovlivnit celkové vyznění textu i to, kdo budou cíloví čtenáři. Je proto nutné, aby si

² The implied reader of the translation will always be a different entity from the implied reader of the source text. This statement applies to all translated fictional texts.

překladatel svůj vliv uvědomoval a nakládal s ním svědomitě vůči autorovi textu i jeho čtenářům.

1.3 Mezinárodní výměna

Göte Klinberg tvrdí, že existují různé regiony, které si často vyměňují literaturu pro děti, jako příklad uvádí západní a východní region v Evropě. Do západního regionu patří Německo, Skandinávské státy, Francie a Velká Británie. Do východního regionu zařazuje země, kde se mluví slovanskými jazyky (Klinberg 1986, s. 39).

Emer O'Sullivan ale podotýká, že tato výměna je stejně nevyrovnaná v takovýchto regionech jako je v celosvětovém měřítku (2005, s. 56). Dále poznamenává, že celosvětový trh s literaturou pro děti i s jejími překlady je veden severozápadní Evropou a Severní Amerikou (ibid.). Jako příklad nevyrovnanosti trhu uvádí O'Sullivan trh s překlady v Japonsku a Indonésii, v obou zemích je trh výrazně veden překlady z anglického jazyka a z dalších evropských zemích, ale na druhou stranu v Evropě a v Severní Americe není takový přísun překládané literatury z těchto asijských zemí (2005, s. 56-57).

Důležitá je i otázka jaké knihy překládat a jaké ne. O'Sullivan uvádí tři důvody proč některé knihy pro děti nejsou překládané, nebo jsou přeložené s odstupem od prvního vydání originálu (2005, s. 22). Jako první důvod uvádí politickou situaci státu (ibid.), příkladem může být i situace v Československu za normalizace, tuto problematiku více rozeberu v další podkapitole. Ghesquiere podotýká, že politická situace může ovlivnit i interval mezi vydáním originálu a vydáním překladu. Tento interval může také odhalit, zda se jedná o dynamický či pomalý literární systém, nebo otevřený či uzavřený literární systém (Ghesquiere 2006, s. 26). Dalším důvodem, proč některé knihy nejsou překládané, může být to, že koncepty v knize jsou pro danou společnost příliš cizí, a tedy nepochopitelné (O'Sullivan 2005, s. 22). Podle O'Sullivan se taková situace většinou vyřeší tím, že v cílové kultuře je vydána kniha s velmi podobným konceptem. Pokud je taková kniha úspěšná, zpravidla se přistoupí k překladu knih, které by byly dříve nepochopené. Poslední důvod, který O'Sullivan uvádí, je absence obdobných sociálních či literárních jevů a rozdílný vývoj literatury v cílové kultuře (2005, s. 22).

Celkově má ale překlad pozitivní vliv na historický vývoj literatury pro děti, jelikož přísun cizojazyčné literatury stimuluje produkci domácí literatury, jak tvrdí i Rita Ghesquiere (2006, s. 25).

1.4 Vývoj české literatury pro děti od 30. let 20. století

Česká potažmo československá literatura byla od okupace německými vojsky v březnu 1939 značně cenzurována. Regulaci literatury měla na starost instituce s názvem Kulturní rada Národního souručenství, jejíž první schůzka se konala 1. září 1939 (Piorecká 2018, s. 223). Kulturní rada doporučovala, které knihy by se měly vystavovat. Vhodné knihy propagovala i prostřednictvím mnoha výstav, příkladem je první celonárodní výstava Měsíc české knihy. Tyto výstavy měly za úkol vychovat společnost a představit jí správnou podobu knihy, kterou rada nazývala „dobrá česká kniha“ (Piorecká 2018, s. 224). Mezi tituly pro děti a mládež, které se dostaly do výběru Kulturní rady, se zařadily *Povídání o pejskovi a kočičce* od Josefa Čapka, *Broučci* od Jana Karafiáta či *Skřivánčí písně* od Josefa Václava Sládka (Piorecká 2018, s. 259).

Cenzura v Československu pokračovala i po únorovém převratu v roce 1948, kdy se k vládě dostal komunistický režim. Ten zřídil nový institut, který měl jako jediný pravomoc vydávat literaturu pro děti a mládež. Tato instituce se nazývala Státní nakladatelství dětské knihy. Pod tímto názvem fungovala instituce od roku 1949 do roku 1968, od roku 1969 je známá jako Albatros, nakladatelství pro děti a mládež (Šubrtová 2013). Toto nakladatelství regulovalo překlad děl určených pro děti a mládež, proto není zvlášť překvapivé, že většina překládaných knih z tohoto období byla napsána autory, kteří žili v zemích takzvaného východního bloku. Nejvíce se překládali sovětsí autoři, dále pak autoři polského, slovinského či maďarského původu (Drábková 2018, s. 14-55). Dalším zajímavým poznatkem, který lze vyvodit z práce Drábkové, je, že se překládalo mnoho knih i z čínštiny, a to s největší pravděpodobností díky dobrým vztahům Číny a Sovětského svazu, jejichž základem byla stejná ideologie obou zemí (ibid.).

Překládala se nejen literatura komunistických zemí, ale také díla autorů z nekomunistických zemí, kteří se ale hlásili k idejím komunismu. Mezi takové autory patřili britský spisovatel James Aldridge, brazilský spisovatel Jorge Amado,

či Howard Fast a Albert Maltz, kteří byli členy Komunistické strany USA (Janoušek 2007, s. 110). Ze zemí takzvaného západního bloku byla překládána francouzská literatura, která ale musela obsahovat silně levicové názory (Janoušek 2007, s. 111).

Kulturní zlom, který nastal po smrti Stalina v roce 1953 a po XX. sjezdu KSSS, umožnil překlad děl mnoha významných autorů z anglicky mluvících zemí. Příkladem je Ernst Hemingway, William Faulkner či Sherwood Anderson (Janoušek 2007, s. 114-116).

Jak podotýká Janoušek, toto poměrně liberální prostředí pro překlad se změnilo po roce 1968, kdy začala normalizace (2008, s. 125-130). Škála překládaných autorů se zmenšila a překlady byly silně cenzurovány. Západní autoři, kteří se překládali nejvíce, byli ti, kteří byli považováni za pokrokové. Také se velmi překládala oddechová a klasická literatura (ibid.).

Na druhou stranu byla ale velká část literatury nepřátelského západního bloku cenzurována či zcela ignorována, což ochudilo vývoj české literatury pro děti. Zároveň to zapříčinilo skutečnost, že nevyšel žádný aktualizovaný překlad mnoha klasických knih pro děti, jednou z nich je i *Petr Pan*.

1.4.1 Vývoj překladu knihy *Petr Pan*

Mezi lety 1925 a 1927 vyšel první překlad knihy *Peter Pan* v českém jazyce, zasloužila se o něj Jirka Malá. Toto vydání bylo po víc jak 60 let jediné, jelikož se knihy J. M. Barrieho za německé okupace ani za vlády komunistického režimu nepřekládaly. Po roce 1989 můžeme vidět velký nárůst v překladu příběhů o Petru Panovi, na druhou stranu se ale ve většině případů jedná pouze o zkrácené verze, ku příkladu kniha *Petr Pan a Wendy*, kterou má na starosti Lenka Landová, či převyprávění, příkladem může být *Petr Pan* převyprávěný z anglického originálu Pavlem Šrutem (Online katalog Národní knihovny ČR).

Dalším významným producentem příběhů o Petru Panovi a dětských knih obecně je Walt Disney. Jak poznamenává Rita Ghesquiere, tyto adaptace původních knih, které vydává Walt Disney, často zastiňují samotné autory a zkreslují originální knihy (2006, s. 27-28). Příkladem je i překlad příběhů o Petru Panovi od Petry Vichrové, který vydal Walt Disney. Kniha má pouze 27 stran a obsahuje mnoho ilustrací, příběh je tedy velmi zkrácený. V práci proto rozlišuji pojem kniha

Petr Pan, který se vztahuje na dva úplné překlady, a pojem příběhy o Petru Panovi, který se vztahuje na zkrácené verze a přeuvyprávění, jelikož ty se knihou pouze inspirovali.

Druhý úplný překlad byl vydán až v roce 2015 a podíleli se na něm Jana a Petr Hejní. V roce 2018 byla dokonce představena audiokniha a v roce 2021 vyšlo 2. vydání (Online katalog Národní knihovny ČR). Dva úplné české překlady knihy *Petr Pan* od sebe dělí více jak 80 let, je tedy pochopitelné, že se v mnoha aspektech liší. Nejenže se český jazyk od 20. let minulého století značně vyvinul, ale také se rozvinul obor překladatelství a překladatelské strategie se změnily. Proto si v této práci pokládám otázku ohledně zastarávání překladu v dětské literatuře a v praktické části bude tato otázka rozebírána konkrétně na knize *Petr Pan*.

2 Problémy při překladu literatury pro děti

Literatura pro děti má mnoho charakteristických rysů, a proto někdy nastávají problémy při překladu tohoto literárního žánru. Nejenže musí překladatel při práci myslet na volbu vhodného registru, který je srozumitelný pro cílové čtenáře, ale zároveň se musí rozhodovat mezi dostatečnou mírou exotizace a domestikace či mírou explicitace a implicitace. Nakonec musí v textu zachovat naučnou funkci, která je pro tuto literaturu důležitá, a pamatovat na další funkce, které konkrétní text má. V této kapitole se právě těmito problémy budu zabývat podrobněji.

2.1 Exotizace a domestikace

Překladatel má možnost se rozhodnout mezi dvěma hlavními překladatelskými strategiemi, a to mezi exotizací, což znamená, že překladatel zachová prvky výchozího textu a kultury, a domestikací, tedy že překladatel přizpůsobí text cílové kultuře. Anton Popovič představil i třetí možnou strategii, ve které se mísí obě kultury, tu nazval kreolizace (1975, s. 106).

V oboru překladatelství se již několik desetiletí vedou dohady, jakou strategii má překladatel při převodu textu použít, zda na výběr strategie má vliv typ textu, nebo zda by se celková strategie neměla řešit a překladatel by se měl rozhodovat lokálně. Průkopník těchto dvou strategií Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher, který je nazval „naturalization“ a „alienating“, byl přesvědčený, že tyto dvě strategie lze použít pouze odděleně. Pokud by se použili souběžně, text by byl dle Schleiermachera nespolehlivý (1992, s. 41-42). Zároveň se přikláněl k exotizaci neboli „alienating“, stejně jako jeho pokračovatel Lawrence Venuti. Ten vysvětlil, že díky exotizaci pronikají do cílové kultury nové žánry, myšlenky i zvyky, čímž uznáváme původ textu (Venuti 2017, s. 148). Na druhou stranu Venuti silně odsoudil domestikaci, jelikož domestikované texty se dle něj pouze přizpůsobují normám cílové kultury (2017, s. 309).

Emer O'Sullivan podotýká, že u mnoha aspektů literatury pro děti doopravdy dochází k časté exotizaci, je tomu tak například u vlastních jmen, vzhledu, zvyků, které jsou charakteristické pro jednotlivé postavy, u popisu prostředí, názvů měst, někdy se v překladech dokonce objevují i jiní zástupci živočišného a rostlinného

světa, jsou v nich zmíněny jiné pokrmy, nebo jsou také změněny kulturní a historické reference, míry a měna (2006, s. 154). Zároveň objasňuje, proč zrovna tyto aspekty často podléhají exotizaci. Podle O'Sullivan to jsou věci, které jasně označíme jako odlišné neboli charakteristické pro cizí kulturu či zemi (2006, s. 154), můžeme je tedy označit jako kulturně specifické prvky, které rozeberu více v následující podkapitole. Lathey souhlasí s názorem O'Sullivan na to, že v literatuře pro děti často dochází k exotizaci. Vysvětluje to tím, že některé aspekty jsou pro dětské čtenáře neznámé, a proto je nemusí pochopit, přičemž uvádí podobné aspekty jako O'Sullivan, například vlastní jména nebo míry (Lathey 2006, s. 7).

Otázku exotizace a domestikace můžeme vztáhnout i na problematiku zastarávání překladu. Paul Bensimon v roce 1990 zformuloval hypotézu, která je pro tuto oblast stěžejní. V ní uvádí, že starší překlady se přiklání k domestikaci, zato v novějších překladech je více využívána exotizace (Bensimon 1990, s. 1-7). Stejný názor sdílí i Radegundis Stolze, která tvrdí, že u starších překladů je činnost překladatele více znatelná, tedy že překladatel do obsahu více zasahuje, domestikuje (2003, s. 209).

Tuto problematiku můžeme shrnout tak, že teoretici se stále neshodli na jedné správné cestě. Proto musíme v konkrétních situacích přistupovat ke konkrétním řešením, které budeme zakládat na naší znalosti cílových čtenářů, znalosti výchozí i cílové kultury, účelu textu a na mnoha dalších aspektech, které jsou pro daný text relevantní.

2.1.1 Kulturně specifické prvky

Kulturně specifické prvky úzce souvisí s problematikou exotizace a domestikace, jelikož pomocí těchto strategií a poté jednotlivých metod tyto prvky převádíme. Hervey a Higgins označují odklon od doslovného překladu kulturně specifických prvků jako kulturní transpozice, přičemž stanovili 5 stupňů odklonu pro převod těchto prvků (1992, s. 28). Tyto stupně se pohybují na škále od nejvíce exotizačních až po nejvíce domestikační a jsou jimi: exotismus, kulturní výpůjčka, kalk, komunikativní překlad a kulturní transplantace (Hervey a Higgins 1992, s. 28). Volba dané strategie závisí na funkci textu, a především na znalostech cílových čtenářů. Zde můžeme volbu strategie převodu kulturně specifických prvků propojit

s „retranslation hypothesis“, jelikož ta říká, že první překlady knih jsou většinou více domestikované a jednou z příčin použití domestikační strategie je i neznalost daného kulturně specifického prvku mezi cílovými čtenáři, viz. kapitola 3.2.

Pedersen navrhuje rozdělení metod pro překlad kulturně specifických prvků na minimální změnu a intervenční strategie (2008, s. 103). Minimální změnu můžeme přirovnat k převážně exotizační strategii a intervenční strategii k domestikační strategii. Mezi metody minimální změny zařazuje oficiální překlad, zachování výchozího prvku, nebo doslovný překlad a mezi intervenční strategie specifikaci (přidání, doplnění) generalizaci (hyponymum, parafráze) či substituci (kulturní, situační) (Pedersen 2008, s. 103-104).

Vilikovský rozděluje kulturně specifické prvky do tří skupin, těmi jsou materiální specifika, jazyková specifika a specifika kulturního kontextu (2002, s. 138). Do skupiny materiálních specifik patří výrazy, které odrážejí společenské skutečnosti a materiální jevy dané země, konkrétně se jedná o názvy institucí, realie či koloritní prvky. Jazyková specifika zahrnují jevy, které souvisí s jazykem. Jsou to vlastní jména, různé zdvořilostní formule ale také odchylky od spisovného jazyka, tedy slang či nářečí. Poslední skupinu tvoří výrazy, které jsou podmíněné danou kulturou či literární tradicí, ku příkladu literární aluze a pohled na svět spojený s danou kulturou (ibid.).

Při převodu těchto prvků jsou pro každou skupinu vhodnější jiné metody, ale jak podotýká Vilikovský: „...nositeli významu se stávají prostředky těsně spojené s jazykem a kulturou originálu, a proto je jejich komunikativní složka v novém prostředí oslabena.“ (2002, s. 140). Je tedy prakticky nemožné, aby kulturně specifický prvek měl zcela stejnou funkci v originále i v překladu. Vilikovský dále udává příklad, že pokud se v originále objeví prostředek, který má funkci pouze koloritovou, tedy vytváří atmosféru, v překladu bude tento prostředek mít funkci spíše exotizační, protože je převzat z cizí kultury (ibid.).

Pro převod kulturně specifických prvků je tedy obtížné najít jedno správné řešení, jelikož znalost cílových čtenářů překladu se liší od znalosti cílových čtenářů originálu. To zabraňuje pouhému doslovnému překladu těchto prvků, protože by v mnoha případech došlo k nepochopení na straně čtenáře. Pokud ale překladatel tyto prvky nějak pozmění, zasahuje do originálního textu. Musíme se tedy spokojit

s jedním z těchto řešení a pro výběr daného řešení nám bude pomáhat funkce textu, typ textu, a především presupozice ohledně cílových čtenářů.

2.2 Vlastní jména

Vlastní jména jsou také velmi diskutovaným tématem v překladu literatury pro děti. Jiří Levý tvrdí, že vlastní jméno lze přeložit v případě, když má pouze významovou hodnotu (1983, s. 116). Příkladem může být jméno postavy „Frater“ ze středověké literatury přeloženo jako „Mnich“. Jakmile se ale jedná o jméno, které je zakořeněné v dané kultuře, musí se dle Levého přistoupit k substituci nebo transkripci. Substituce je vhodná, pokud vlastní jméno obsahuje vnitřní význam. K transkripci může překladatel přistoupit, pokud jméno nemá významovou složku, nebo význam jména není pro obsah textu důležitý (ibid.). Levý dále transkripci podporuje v případě, že se jedná o překlad mezi příbuznými jazyky a pokud čtenář pochopí význam jména i bez překladu, jako příklad uvádí postavu Chlestakova z divadelní hry N. V. Gogola s názvem *Revizor* (ibid.).

Další akademik, který se více zajímal o překlad vlastních jmen, byl Jan Van Coillie. Ten se vyjádřil kladně k překladu jmen postav za předpokladu, že překladatel použije dynamickou ekvivalenci, tak jak ji vyložil Nida (1964). Také uvedl dva hlavní důvody, proč je nutné tato jména v literatuře pro děti překládat (Van Coillie 2014, s. 124). Zaprvé by cizí jména mohla být pro děti těžko čitelná a zadruhé by se ztratily důležité konotace, které jména v literatuře pro děti často obsahují. Příkladem může být i *Pipi Dlouhá punčocha* (*Pippi Långstrump*, 1945). Ve většině jazyků se převádí pouze druhá část jména, ale i první část obsahuje ve výchozím jazyce významovou složku, jelikož ve švédštině „Pippi“ zahrnuje konotaci „šílená“ (ibid.).

Van Coillie také vymezil 10 možností, jak je tato slova specifického charakteru možné překládat. Toto jsou jednotlivé metody (2014, s. 125-129):

1. Žádný překlad, reprodukce
2. Žádný překlad s vysvětlením
3. Nahrazení vlastního jména jménem obecným
4. Fonetická či morfologická úprava dle pravidel cílového jazyka
5. Nahrazení daným protějškem v cílovém jazyce (exonymum)

6. Nahrazení známějším jménem z výchozí kultury, nebo mezinárodně známým jménem se stejnou funkcí
7. Nahrazením jménem z cílové kultury (substituce)
8. Překlad (jména s nějakou konotací)
9. Nahrazení jménem s jinou nebo další konotací
10. Výpustka

Některé metody jsou velmi exotizační, například 1. nebo 2. metoda. Další jsou zase domestikační, příkladem je 7. nebo 9. metoda. Pokud bychom využili model Pedersena (2008), abychom rozdělili metody Van Coillieho na exotizační a domestikační mohli bychom říct, že mezi exotizační metody patří 1, 2, 4, 5 a mezi domestikační 3, 6, 7, 8, 9, přičemž metodu výpustky nelze zařadit ani do jedné kategorie. Jak ale i Van Coillie upozorňuje, je nutné ke každému problému přistupovat individuálně, jelikož rozhodnutí překladatele o tom, jakou strategii použije, je závislé na 4 faktorech, které objasním v dalších odstavcích (2014, s. 129-131).

Oproti Van Coilliemu rozlišuje Jana Králová pouze 5 způsobů pro převod vlastních jmen u literárních postav. Jsou jimi kalkování, transkripce, explicitace, generalizace a substituce, tu lze rozdělit na překlad pomocí exonyma a na náhradu „kulturním ekvivalentem“ (Králová 2008). Žaneta Dvořáková přidala k substituci i třetí možnost, a to nahrazení zcela jiným jménem (2016, s. 88). Dále Dvořáková rozlišuje 3 různé přístupy k překladu vlastních jmen, a to zachování, adaptace a smíšený přístup, přičemž se tyto přístupy vztahují na celkovou strategii překladatele v celém díle (2016, s. 83-87).

Teď se vrátím k faktorům, které uvedl Van Coillie. Prvním faktorem je povaha jména, tento faktor zahrnuje konotace, původ jména, srozumitelnost či zcizovací prvky (2014, s. 129-131).

Dalším faktorem je text, konkrétně ko-text. Van Coillie se domnívá, že pokud textový kontext není dostatečně rozvinutý nebo není důležitý pro celkovou myšlenku textu, vlastní jména se mohou změnit. Dále připouští změnu jména, pokud je to nutné, aby se zachoval rým, nebo úplné vypuštění jména, pokud se jedná o nějaké jméno, které pouze něco ilustruje a v cílové kultuře není známé (2014, s. 131-132).

Třetím faktorem, který definoval Van Coillie, je referenční rámec překladatele. Každý překladatel má jiné znalosti, zkušenosti a také jinou znalost jazyka, která je stěžejní pro to, aby poznal a správně převedl konotace v textu (2014, s. 132-136). Dále může být překladatel ovlivněn ostatními překladateli, autory, kritiky, nebo strategií, která je uznávaná v dané zemi. Také ho mohou ovlivnit zkušenosti z dětství, představa o něm a názor na to, jakou funkci by měla literatura pro děti plnit (ibid.). Pokud se domnívá, že by si děti již od malička měly rozšiřovat svůj rozhled, většinou zvolí exotizační strategii. Na druhou stranu překladatel použije domestikační strategii, pokud si myslí, že dítě by se s daným textem mělo především ztotožnit (ibid.). Někdy překladatele ovlivní i věk dítěte, jak podotýká i Van Coillie, ve většině zemí se překládají vlastní jména nejvíce u literatury pro děti do 8 let a nejméně u literatury pro mládež (2014, s. 135).

Jako čtvrtý faktor uvedl Van Coillie souhrn dalších vlivů, které musí překladatel zvážit v konkrétní situaci. Jsou jimi například komunikace s autorem textu a nakladatelstvím, také závaznost vůči ochraně autorských práv, souhra se zfilmovanou verzí, nebo viditelnost a prodejnost produktu (Van Coillie 2014, s. 136).

Dalším problémem u vlastních jmen je nejednotnost mezi překladem křestních jmen a příjmení. Křestní jména jsou obecně mnohem častěji nahrazena než příjmení, a proto mohou někdy vzniknout neobvyklé a nepřírozené kombinace (Van Coillie 2014, s. 130). Na druhou stranu se v češtině často upravuje i příjmení, konkrétně se přechylují příjmení žen.

Překlad vlastních jmen je velmi komplexní proces, překladatel tedy musí vlastní jména posuzovat jednotlivě podle toho, jakou roli v textu mají, zda obsahují významovou složku, jak je tato složka důležitá, a i podle toho, zda již neexistuje zavedený protějšek daného jména v cílové literatuře.

2.3 Explicitace a implicitace

Dalším problémem, se kterým se setkává překladatel literatury pro děti, je míra explicitace a implicitace. Explicitace je překladatelský postup, při kterém je výslovně tedy explicitně vyjádřen větší počet informací (Knittlová 2000, s. 38). Naopak při použití implicitace se text většinou zkracuje, vypouští se redundantní a nerelevantní informace (ibid.). V překladu je nutné používat obě tyto strategie,

jelikož rozsah cílového a původního textu by měl být srovnatelný. Použití explicitace je způsobeno systémovými rozdíly daných jazyků, čeština je například více verbální a použití slovesa se často neobejde bez víceslovného vyjádření, dále neexistencí přímého protějšku, či snahou překladatele o jednoznačnost a čtivost textu (Knittlová 2000, s. 38). Aspekt čtivosti je v literatuře pro děti velmi důležitým, proto při překladu této literatury dochází často k explicitaci.

Knittlová ale upozorňuje, že pokud v textu použijeme explicitaci je vhodné jinou část textu zase zkrátit. Toho můžeme docílit například vypuštěním nerelevantních informací, k tomu napomáhají některé systémové rozdíly mezi angličtinou a češtinou oblasti lexikologie, ku příkladu *apple tree : jabloň* (Knittlová 2000, s. 39).

2.4 Deminutiva

V literatuře pro děti se také často setkáváme s deminutivy. Deminutiva lze definovat jako názvy, které „se liší od svých slov základových jen přídatným významovým rysem“ (Mluvnice češtiny 1 1986, s. 300). Mluvnice češtiny dále vysvětluje, že ze základového slova se stane deminutivum, pokud je jeho význam modifikován kvantitativně nebo kvalitativně (1986, s. 301). Kvantitativní modifikace znamená, že deminutivum označuje skutečnost, která je menší, než je obvyklé, příkladem může být „dům“ a „domeček“. Na druhou stranu kvalitativní modifikace se týká emociálního příznaku, který bývá většinou pozitivní, příkladem je „zlato“ a „zlatíčko“ (ibid.).

Deminutiva se tvoří pomocí přípon, někdy těchto přípon může být i více a z jednoho základního slova lze vytvořit deminutivum 1. stupně, 2. stupně a ojedinele i vyššího stupně, příkladem je dům-domek-domeček. Některá slova povolují pouze deminutiva 1. stupně a některá pouze 2. stupně (Mluvnice češtiny 1 1986, s. 302). Mezi přípony, které tvoří deminutiva, patří: -ek, -k, -ík, -eček, -ečk, -íček, -ičk, -aček, -ačk, -ínek, -ínk, ty se používají pro slova mužského rodu. U ženského rodu to jsou: -k(a), -ičk(a), -ečk(a), -enk(a), -ěnk(a), -ink(a), -unk(a), -ušk(a). Střední rod má přípony: -k(o), -ečk(o), -ěčk(o), -ičk(o), -íčk(o), -ink(o). Pokud chceme něco zveličit, použijeme přípony: -ák, -isk(o), -an, -as, -izn(a) (Mluvnice češtiny 1 1986, s. 301-304).

Základní tvary některých slov mohou mít stejný tvar jako deminutivum, ale deminutivem nejsou, proto je nutné tyto dvě skupiny rozlišovat. Dle Doležela je lze rozlišit takto: „Deminutivum je motivováno základovým slovem – substantivem stejného rodu s nedeminutivním významem. Podmínkou pro začlenění odvozeného (motivovaného) slova do souboru deminutiv je tedy existence základového substantiva nedeminutivního...“ (1967, s. 495). Příkladem slova, které má tvar deminutiva, ale deminutivem není, je „bubínek“ z oboru medicíny.

Čeština má velmi bohatou morfologii, proto je snadné vyjádřit deminutiva. Naopak angličtina musí použít jiné prostředky pro to, aby vyjádřila zmenšení nebo nějaký emocionální příznak. Mezi takové patří přídavná jména (například little, small) či slovosled. Tento systematický rozdíl může působit problémy při překladu, jelikož překladatel musí rozeznat náznaky pro deminutivní vyjádření v anglickém textu, které se objevují ku příkladu v podobě přídavných jmen nebo neobvyklého slovosledu.

3 Zastarávání překladu

Zastarávání překladu je jedním z dalších stěžejních problémů, který se objevuje v literatuře pro děti. Překlad lze chápat jako jev, při kterém je text vyjmut z původního sociokulturního prostředí a je dále převeden do cílového sociokulturního prostředí. Jedná se tedy o text, který je zakotven v časoprostoru, ve kterém byl vytvořen, proto není překvapivé, že tento text postupem času zastarává. Rychlost zastarávání ovlivňuje několik faktorů. Podle toho, jak rychle přeložený text zastarává, se nakladatelé uchylují k vydání nových či upravených překladů, v angličtině se používá výstižné slovo „retranslation“. Literatura pro děti a mládež se vyznačuje svým jazykem, jehož úkolem je děti edukovat. Je tedy zcela nutné, aby jazyk v této literatuře byl srozumitelný a relevantní, k čemuž napomáhá vydávání nových aktualizovaných překladů.

3.1 Definice

Několik akademiků již definovalo pojem „retranslation,“ jejich definice jsou ale velmi podobné, vyjadřují stejnou podstatu pouze jinými slovy. Uvedu tedy pouze jednu definici, tu zformulovali Koskinen a Palopski takto: „Druhý či jakýkoliv další překlad jednoho výchozího textu do stejného cílového jazyka.“ (2010a, s. 294), (překlad vlastní)³.

3.1.1 *Retranslation hypothesis*

„Retranslation hypothesis“ je již známá hypotéza v překladatelských studiích. V roce 1990 ve stejném vydání *Palimpsestes* vyjádřili Antoine Berman (Berman 1990, s. iv-xii) a Paul Bensimon (Bensimon 1990, s. 1-7) své teorie ohledně zastarávání překladu, ty se pak staly základem této hypotézy, kterou poprvé explicitně vyjádřil Bensimon. „Retranslation hypothesis“ lze shrnout takto: první překlady výchozího textu jsou většinou více domestikované než další překlady a překlady postupem času stárnou, a proto je nutné vytvořit překlady nové (Bensimon 1990, s. 1-7).

³ A second or later translation of a single source text into the same target language.

3.2 Výzkum v oblasti zastarávání překladu

Po dlouhou dobu bylo toto odvětví překladatelských studií přehlíženo. Do 90. let 20. století se pouze výjimečně objevovaly připomínky týkající se zastarávání překladu (Yasin 2019, s. 146). Jednou takovou výjimkou byl i český teoretik překladu Jiří Levý, který ve svém díle *Umění překladu* rozebral roli jazyka v zastarávání překladu (Levý 1983, s. 78, s. 104). Mezi teoretiky, kteří jako první začali více studovat fenomén „retranslation“, patří Paul Bensimon (1990), Antoine Berman (1990) a Yves Gambier (1994). Po přelomu tisíciletí je následovali Andrew Chesterman (2000), Šebnem Susam-Sarajeva (2003), Radegundis Stolze (2003) či André Palopski (2010).

Jednou z nejdůležitějších teorií v této oblasti je „retranslation hypothesis.“ Ta byla definována několika teoretiky, ale jejím středobodem je ve většině případů fakt, že první překlad je více domestikovaný, zato další překlady obsahují více exotizačních prvků (Chesterman 2000, s. 17). Takovýto vývoj má několik příčin. Překladatel prvního textu více domestikuje, protože zavádí do cílového prostředí nový koncept a chce, aby byl pro cílového čtenáře srozumitelný. Je možné, že i sám překladatel novému konceptu zcela neporozumí, proto se rozhodne pro domestikační strategii. Ve chvíli, kdy je již daný koncept zavedený v cílové kultuře, je možné použít více exotizačních prvků a přiblížit překlad k původnímu textu.

Radegundis Stolze provedla v této oblasti výzkum, díky němuž zjistila zvláštní charakteristiku, kterou sdílí první a následné překlady textů. První překlady zpravidla obsahují více zvláštních obrátů, zastaralých slov a překladatel do textu více zasahuje, tedy domestikuje. Ale v následných překladech můžeme najít více rysů výchozího textu, jazyk těchto překladů není tak rozmanitý, a navíc je někdy zjednodušený (Stolze 2003, s. 209). Stolze vycházela z několika německých překladů knihy *Pinocchio*, *Malý princ* a *Pipi Dlouhá punčocha* a zjistila, že děti se přikláněly spíše k prvním překladům knih, které pro ně byly díky jazyku zvláštní a mysteriózní (ibid.).

3.3 Faktory ovlivňující zastarávání překladu

Jeden z faktorů, který nejvíce ovlivňuje zastarávání překladu, je jazyk. Jazyk je dynamický a neustále vyvíjející se prostředek mezilidské komunikace. Jak ale uvádí Levý, každý jazyk se vyvíjí, nebo naopak stárne jinak (1983, s. 104). Pokud se budeme soustředit na jazykovou kombinaci angličtina a čeština, musíme si být vědomi skutečnosti, že čeština se vyvíjí rychleji. Proto je možné, že nastane situace, kdy bude nutné český překlad aktualizovat, ačkoliv anglický originál je stále funkční ve svém sociokulturním prostředí (ibid.).

Levý uvádí také další důvod, kvůli kterému překladové verze zastarávají rychleji než samotné originály. Tím důvodem je rozdíl v jazykovém vybavení autora původního textu a překladatele. Jazyk autora původního textu se neustále vyvíjí, na rozdíl od toho jazyk překladatele bývá většinou statický. Překladatel používá stále stejný jazyk, kterým byl obklopen v mládí (Levý 1983, s. 78). Lze tedy předpokládat, že některé překlady budou ze současného pohledu obsahovat zastaralá slova. Chloupek ale podotýká, že v současné literatuře nejsou zastaralá slova již tak frekventovaná. Nahrazují je ale jiné lexikální poetismy, konkrétně slova knižní, která stylizují zastaralé vyjadřování, ale zároveň jsou součástí individuálního jazyka autora (1991, s. 255).

Miryam Du-Nour ve své práci spojila teorii skoposu Nordové s potřebou vytvoření nového překladu. Argumentuje, že funkcí knihy pro děti, je poučit děti o jejich kultuře a tradicích. Další důležitou funkcí, kterou musí kniha pro děti podle Du-Nour plnit, je, aby kniha přirostla dětem k srdci (Du-Nour 1995, s. 332). Aby byly tyto požadavky splněny je potřeba překladové verze aktualizovat, jelikož kultura se neustále vyvíjí, stejně jako požadavky dětí.

Berman rozlišuje dva důvody pro vytvoření nového překladu, nazývá je „the Progress Argument“ a „the Updating Argument“ (Yasin 2019, s. 149). „The Progress Argument“, který lze přeložit jako „důvod pokroku“, je založen na skutečnosti, že první překlad obsahuje více domestikačních prvků. První překlad je velmi přizpůsobený cílové kultuře, tedy z pohledu překladu není ekvivalentní k původnímu textu a lze jej označit za defektní (ibid.). Druhým důvodem je „the Updating Argument.“ Lze jej přeložit jako „důvod aktualizace jazyka“, jelikož

Berman argumentuje, že jazyk překladu stárne. Na rozdíl od toho jazyk originálu zůstává „mladý“ (ibid.). Zde je vidět podobnost s teorií Jiřího Levého ohledně stárnutí jazyka v překladu, kterou jsem již zmínila. Berman se dále domnívá, že existují některé překlady, které stárnutí nepodléhají, ty nazývá „great translations.“ Tyto překlady odhalili podstatu původního textu, a tak se staly samy originály (Yasin 1992, s. 150).

3.4 Vztah mezi novým překladem a revizí

Nové překlady se často inspiroují již vytvořenými překlady. Jedním z důvodů je, že některé prvky z předešlých překladových verzí jsou v cílové kultuře již zavedené, toto je častý případ u názvů textů, vlastních jmen nebo pojmenování věcí specifických pro daný text. Pokud by se v tomto případě použil jiný ekvivalent než ten zavedený, překlad by byl neadekvátní a mohlo by dojít ke zmatení na straně čtenáře.

Mnohdy je velice obtížné rozlišit mezi novým překladem a pouhou revizí staršího překladu. Tímto problémem se zabývali i Palopski a Koskinen. Ti poukázali na to, že za revizi lze označit skoro nepostřehnutelné ortografické úpravy staršího překladu, dále stylistické úpravy a úpravy podle výchozího textu (2010b, s. 47). Palopski a Koskinen zároveň varují, že použití pojmů „revize“ a „nový překlad“ není standardizované. Například u literatury pro děti se častěji vyskytuje pojem „revize“ a u klasické literatury pojem „nový překlad.“ Někdy se tyto pojmy dokonce zaměňují a pouhá revize dostane označení nový překlad (Palopski a Koskinen 2010b, s. 45). Pro posuzování je ale nejdříve nutné tyto pojmy definovat. Vanderschelden definuje revizi jako „provádění úprav u již existujícího cílového textu za současného zachování podstatné části textu původního, což zahrnuje například strukturu a tón původní verze“ (2000, s.1-2) (překlad vlastní).⁴ Pojem „nový překlad“ lze na druhou stranu chápat jako samostatně vytvořený překlad, který z předešlých překladových verzí převzal pouze nutné informace jako například prvky, které již byly zavedené v cílové kultuře.

⁴ „...making changes to an existing TT whilst retaining the major part, including the overall structure and the tone of the former version...“

4 Informace o knize Petr Pan

V této kapitole blíže představím analyzovanou knihu *Petr Pan* i jejího autora, kterým je skotský spisovatel James Matthew Barrie. Přiblížím jeho život a stručně popíšu jeho dílo. Dále se budu zabývat překladateli dvou překladů analyzovaných v praktické části.

4.1 Petr Pan

Stejnomený protagonista knihy *Petr Pan* symbolizuje věčné dětství, jelikož jeho poznávacím rysem je, že nikdy nevyroste a nestane se dospělým. Petr Pan je svobodomyšlný chlapec, který umí létat. Poprvé byla tato smyšlená postava představena v románu Jamese Matthewa Barrieho *Malý bílý pták* (*The Little White Bird*, 1902). Petr Pan se objevil v několika kapitolách, které oproti ostatním vyčnívaly díky mírnějšímu tónu. Tyto kapitoly byly po čtyřech letech vydány samostatně pod názvem *Petr Pan v Kensingtonských zahradách* (*Peter Pan in Kensington Gardens*, 1906). Vydání knihy předcházela divadelní hra *Petr Pan aneb o chlapci, který nechtěl vyrůst* (*Peter Pan; or, the Boy Who Wouldn't Grow Up*, 1904), která díky své úspěšnosti zajistila znovu vydání daných kapitol. V roce 1911 byla divadelní hra převedena do románu s názvem *Petr a Wendy* (*Peter and Wendy*, 1911). Název této knihy se vyvíjel, v roce 1924 byl přeměněn na *Petr Pan a Wendy* (*Peter Pan and Wendy*) a později byl zkrácen pouze na *Petr Pan* (*Peter Pan*), to způsobilo chaos hlavně mezi akademiky a knihovníky (White, Tarr 2006, s. x).

4.2 James Matthew Barrie

Autorem knihy *Peter Pan* je skotský spisovatel a novinář James Matthew Barrie. Narodil se 9. května 1860 ve městě jménem Kirriemuir. Prošel několika skotskými akademiemi a poté pokračoval na Edinburskou univerzitu, kterou dokončil v roce 1882. V roce 1885 se Barrie i se svou rodinou přestěhoval do čtvrti Londýna, která se nacházela poblíž Kensingtonských zahrad. Barrie byl ještě za svého života povýšen do šlechtického stavu a o 9 let později, tedy v roce 1922, obdržel Řád za zásluhy. Zemřel 19. června 1937 v Londýně a pochován je ve svém rodném městě Kirriemuir (Encyclopedia Britannica).

Jeho prvním zásadním dílem, které ho proslavilo, byla kniha *Auld Licht Idylls* (1888), která byla inspirována příběhy jeho matky z dětství (Skinner 1957, s. 117). Mezi jeho další díla patří opera *Jane Annie* (1893), na které spolupracoval i Arthur Conan Doyle, biografická kniha *Margaret Ogilvy* (1896), ve které popisuje život své matky i vzpomínky na Skotsko, román *Tommy and Grizel* (1900), ve kterém se objevuje pro Barrieho důležitý motiv lásky mezi matkou a synem, či divadelní hra *What Every Woman Knows* (1908).

V jeho dílech můžeme identifikovat mnoho autobiografických znaků. Například po smrti Barrieho bratra Davida se jejich matka, která Davida velmi milovala, zcela změnila. Barrie se snažil nahradit Davidovo místo, ale nedokázal to. Sám Barrie popsal historku, jak si jeho matka myslela, že se jí zjevil David, ale byl to pouze J. M. Barrie. Tato a další vzpomínky se promítají i v příbězích o Petru Panovi (Skinner 1957, s. 115). Barrieho ideál lásky byl ten mezi matkou a synem, což se projevilo i ve vztahu mezi Wendy, Petrem Panem a Ztracenými chlapeci (*Lost Boys*) (ibid.). Další autobiografický znak můžeme najít i v následujícím úryvku z knihy *Petr Pan*.

„Všechny děti jednou vyrostou. Až na jedinou výjimku. Všechny brzy pochopí, že nemohou zůstat věčně malé. Wendy Darlingová na to přišla jednou v zahradě, když jí byly asi dva roky. Utrhla při hře nějakou kytičku a běžela s ní k mamince. Vypadala při tom asi moc roztomile, protože maminka ji objala a dojatě si povzdychla: „Škoda že taková nemůžeš zůstat navždycky.“ Nic víc už o tom nikdy neřekla, ale Wendy od tebe doby věděla, že jednou vyroste a bude jako ona. To dojde každému, komu je víc než dva roky. Dva roky jsou totiž začátkem konce.“

(Barrie 2015, s. 6)

Stejně jako Wendy v knize *Petr Pan* musela dospět ve věku 2 let i J. M. Barrie zažil v tomto věku ve svém životě velkou změnu. Byla počata jeho mladší sestra, která ho nahradila na místě nejmladšího člena v rodině, což pro něj bylo velice těžké. Dle Skinnera Barrie přenesl tento motiv magického věku 2 let z reálného života do knihy. (1957, s. 118).

Velice důležitou roli v životě Barrieho hrála rodina Llewelyn Davies, především pět synů Geroge, John (Jack), Peter, Michael, Nicholas (Nico), se kterou se potkal v Kensingtonských zahradách v roce 1897 (Yenkar 2019, s. 128). Samotná postava Petra Pana vznikla díky tomu, aby Barrie zabavil bratry Jacka a George. Povídal jim o tom, jak jejich malý bratr Peter umí létat, jelikož všechny děti jsou před narozením ptácci. Proto jsou na oknech mříže, aby děti neuletěly, ale jednomu dítěti se nakonec uletět podařilo, tím byl Petr Pan (ibid.).

4.3 Překladařelé rozebíraných překladařů

O první překladař knihy *Peter Pan* se zasloužila Jirka Malá. Mezi lety 1925 a 1927 vydala třídílnou sérii knih s názvy *Petr Pan v Kensingtonském parku*, *Petr Pan a Wendy díl druhý* a *Petr Pan a Wendy díl třetí*. Přičemž první díl *Petr Pan v Kensingtonských zahradách* je překladař prvních povídek o Petru Panovi z roku 1906 a výchozím textem dalších dvou dílů byla kniha *Peter and Wendy* z roku 1911. Na knihách spolupracovala s ilustrátorkou Suskou, která byl velice uznávaná ve svém oboru, a editorkou Milenou Jesenskou, která se proslavila i díky překladař knih od Franze Kafky. Mezi další tvorbu Jirky Malé se řadí i překladař knihy *Pašák děvče*, kterou napsal britský spisovatel Sir Pelham Grenville Wodehouse, či vlastní kniha *From Heart to Heart* vydána v Chicagu prostřednictvím Szechoslovak National Council od Amerika (Online katalog Národní knihovny ČR).

Druhý překladař, který budu rozebírat, vyšel v roce 2015 a vytvořili ho Jana Hejná a Petr Hejný. Druhé vydání této knihy vyšlo v roce 2021, přičemž obě vydání ilustroval Peter Uchnár. V roce 2018 dokonce vyšlo audio vydání této knihy. Jedná se o jediný úplný překladař anglického originálu od vydání třídílné série Jirky Malé, jelikož na českém trhu převažují zkrácené verze či převyprávění této knihy (Online katalog Národní knihovny ČR).

Jana Hejnová přeložila několik knih pro děti z angličtiny do češtiny, mezi nejznámější patří kniha *Pan Tučňák* (napsal Alex T. Smith), za kterou byla nominována na cenu Zlatá stuha 2020, dále knižní sérii *Deník mimoňky* (napsala Rachel Renée Russell) či knižní série *Bruno* (napsal Alex T. Smith) (Databáze knih).

Druhým překladařem tohoto vydání je redaktor, editor a překladař knih z angličtiny Petr Hejný. Mezi jeho další významné překladař z oblasti literatury pro

děti patří zkrácená verze *Drákuly* (napsal Bram Stoker) či série románů pro děti s názvem *Řada nešťastných příhod* (napsal Lemony Snicket). Hejný ale překládá i beletrii pro dospělé, ku příkladu přeložil knihu *Předmět doličný* (napsala Patricia Cornwell) či *Andy Warhol : 1928-1987 : umění jako byznys* (napsal Klaus Honnef) (Databáze knih).

5 Metodologie

V praktické části se budu soustředit na srovnávací analýzu dvou překladů knihy *Petr Pan*. První překlad pochází z let 1925-1927 a vytvořila ho Jirka Malá, druhý překlad vyšel v roce 2015 a podíleli se na něm Jana a Petr Hejný. Tyto překlady budou srovnávány s vydáním knihy *Peter Pan* od Jamese Matthewa Barrieho z roku 1991, které je shodné s původním vydáním z roku 1911. Všechny příklady k jednotlivým zkoumaným prvkům se nachází v přílohách (s. 70), přičemž je na danou přílohu v textu vždy odkázáno. Příklady jsou uvedeny v tabulkách, které jsou číslovány vždy od 1 pro každý zkoumaný prvek jednotlivě. Podněty pro analýzu jsem získala z porovnání jednotlivých verzí. Již před započítím analýzy překladů jsem měla některé prvky vydefinované, byly jimi vlastní jména a další kulturně specifické prvky. Ostatní prvky pro analýzu jsem přidala po přečtení a porovnání knih. Nakonec jsem si pro výzkum stanovila 3 hypotézy.

Hypotéza I: Překlad Jirky Malé bude více domestikovaný než překlad Jany a Petra Hejných.

Otázka použití domestikační a exotizační strategie je hlavním bodem v „retranslation hypothesis“, proto ji budou zkoumat na několika prvcích. Porovnam převod kulturně specifických prvků s jazykovým specifíkem, konkrétně převod vlastních jmen a neologismů vytvořených autorem, a převod kulturně specifických prvků s materiálním specifíkem a specifíkem kulturního kontextu. Nejdříve jsem tyto prvky identifikovala v originální knize a poté jsem hledala jejich protějšky v obou překladech. Pro potřeby analýzy kulturně specifických prvků s jazykovým specifíkem jsem použila celý text a pro potřeby analýzy kulturně specifických prvků s materiálním specifíkem a specifíkem kulturního kontextu jsem použila kapitoly 1, 5, 6 a 14 kvůli vysoké frekvenci výskytu těchto prvků.

Hypotéza II: Jazyk v překladu Jirky Malé bude obsahovat zastaralá a knižní slova a bude více ovlivněn anglickým originálem.

Překlady také porovnam na jazykové rovině, jelikož jazyk je jedním z hlavních faktorů, který ovlivňuje zastarávání překladu. Budu se soustředit především na zastaralé a knižní lexikum, lexikum motivované náboženstvím,

lexikum ovlivněné anglickým jazykem a také na použití deminutiv. Zastaralé a knižní lexikum jsem nejdříve identifikovala v překladu Malé, a poté jsem hledala protějšky v druhém překladu a v originální knize. Tuto analýzu jsem provedla na kapitolách 13 a 15, jelikož se zde tato slova vyskytovala nejčastěji. Stejný postup jsem zvolila i u zkoumání lexika motivovaného náboženstvím, pro potřeby analýzy jsem zvolila kapitoly 3, 6, 11, 15 a 16, kde byl výskyt tohoto prvku nejčetnější. Pro nalezení příkladů lexika, které bylo ovlivněno anglickým jazykem, v překladu Jirky Malé, jsem tento překlad porovnála s originální knihou. Analýzu jsem provedla na kapitolách 1, 7, 14 a 16, jelikož se zde tato slova vyskytovala často a zároveň tyto kapitoly obsahovaly slova, která byla pro analýzu zajímavá. Pro analýzu deminutiv jsem porovnála 6. kapitolu ve všech třech textech, a to kvůli vysoké frekvenci výskytu analyzovaného prvku.

Hypotéza III: Překlad Jany a Petra Hejných je ovlivněn převyprávěními a zkrácenými verzemi příběhů o Petru Panovi, a to především těmi, které produkoval Walt Disney.

Překlady jsou často ovlivněny překlady předešlými či dalšími texty v cílovém prostředí souvisejícími s originálním textem. V českém prostředí je Walt Disney největším producentem příběhů o Petru Panovi, můžeme tedy předpokládat, že v několika aspektech ovlivní i další překlady, tedy i překlad Jany a Petra Hejných. Pro toto porovnání jsem zvolila 8 dalších zkrácených verzí či převyprávění příběhů o Petru Panovi, z nichž 5 zašitil Walt Disney. Soustředila jsem se na převod kulturně specifických prvků, které jsem nejdříve identifikovala v dané zkrácené verzi či převyprávění a poté je porovnála s překladem Hejných i Malé. Analýzu jsem prováděla na celém textu.

6 Analýza překladů

6.1 Analýza I

Hypotéza o zastarávání překladu (retranslation hypothesis) se přímo zabývá použitím exotizace a domestikace v prvních a dalších překladech knih. Proto se v této části budu blíže zabývat použitím exotizační či domestikační strategie u jednotlivých překladů. Vždy uvedu příklad z originální knihy a daný protějšek z překladu Jirky Malé a Jany a Petra Hejných. Budu se soustředit na porovnání převodu kulturně specifických prvků s jazykovými specifiky, konkrétně vlastních jmen a neologismů vytvořených autorem, a kulturně specifických prvků s materiálními specifiky a specifiky kulturního kontextu.

6.1.1 Kulturně specifické prvky – jazyková specifika

6.1.1.1 Porovnání převodu vlastních jmen

V první části analýzy se budu zabývat převodem vlastních jmen postav. V tabulce 1 jsem uvedla jména, která byla přeložena stejně v obou verzích a zároveň byla buď zcela přejata z angličtiny, nebo byla přizpůsobena pravopisu českého jazyka. Stejně byly přeloženy jména „Petr Pan“ a „Wendy“, přičemž jméno „Wendy“ bylo převzato bez nějakých úprav a u jména „Petr Pan“ bylo „Peter“ nahrazeno českým exonymem „Petr“ a zbytek jména byl také převeden bez nějakých úprav. Nepatrné rozdíly se objevují při používání jmen bratrů „Michael“ a „John“. Jirka Malá používá stejně jako Barrie oba tvary jména „John“, ale s jedním rozdílem, tím je, že zdrobnělý tvar používá pouze s jedním „n“, oproti tomu Hejní používají pouze jeden tvar tohoto jména. Na druhou stranu Hejní v některých případech zvolili zdrobnělý tvar jména „Michael“ – „Míša“.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	Peter Pan	Petr Pan	Petr Pan
2.	Wendy	Wendy	Wendy
3.	John/Johnny	John/Johny	John
4.	Michael	Michael	Michael/Míša

Tabulka 1: Převod jmen hlavních postav

V tabulce číslo 2 jsem se zaměřila na porovnání převodu vlastních jmen, která obsahují konotaci. Zjistila jsem, že v překladu těchto jmen se Malá a Hejní značně lišili, jelikož pouze ve 4 případech z 28 se překlad shodoval, v tabulce je uveden pouze jeden shodný příklad (příklad 3), další příklady lze najít v příloze 1. Převod jména „Tinkle Bell“ (příklad 1) je velmi rozdílný, jelikož Hejní byly pravděpodobně ovlivněni zkrácenými verzemi a převyprávěními. Tato problematika bude rozebírána podrobněji v analýze III. Příklady 2 a 4 dosvědčují, že Malá při převodu používá spíše formální ekvivalenci, zato Hejní jména uzpůsobují a snaží se o dynamickou ekvivalenci. Příkladem dalšího zajímavého převodu je jméno „Captain James Hook“ (příklad 5). Hejní i Malá příjmení počeštili, Malá dokonce adaptovala cílovému prostředí i jméno křestní, na druhou stranu vypustila přívlastek „kapitán“. Tento přívlastek Hejní zachovali, jelikož je významově důležitý, naopak ale vypustili jméno křestní. Jména „Smee“ a „Starkey“ (příklad 6, 7) se v knize často vyskytují společně a jsou příkladem aliterace, Hejní tuto aliteraci na rozdíl od Malé převedli.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	Tinkle Bell	Drátenička-Rolnička	Zvoněnka Zvonivá
2.	Lost Boys	Ztracení chlupci	Ztracenaři
3.	Tootles	Trumpetka	Trumpetka
4.	Twins	dvojčata	Dvojčáci
5.	Captain James Hook	Josef Hák	korzár/kapitán Hák
6.	Smee	Smik	Šmik
7.	Starkey	Dokonalec	Slušňák

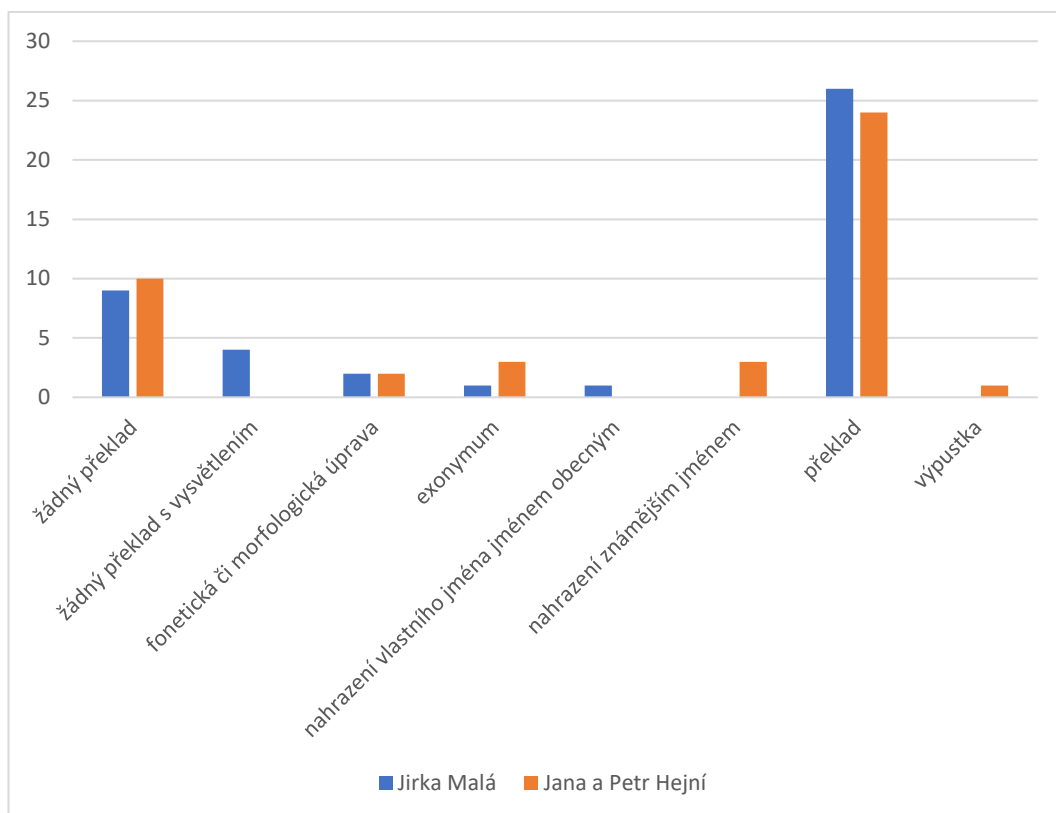
Tabulka 2: Převod jmen s konotací

Pokud bychom překlad vlastních jmen zhodnotili dle schématu Jan Van Coillieho, zjistili bychom, že překladatelé použili těchto 8 metod:

1. Žádný překlad, reprodukce
2. Žádný překlad s vysvětlením

3. Nahrazení vlastního jména jménem obecným fonetická či morfologická úprava dle pravidel cílového jazyka
4. Fonetická či morfologická úprava dle pravidel cílového jazyka
5. Nahrazení daným protějškem v cílovém jazyce (exonymum)
6. Nahrazení známějším jménem z výchozí kultury, nebo mezinárodně známým jménem se stejnou funkcí
7. Překlad
8. Výpustka

Četnost využití jednotlivých metod oběma překladateli je znázorněna v grafu 1. Graf je uspořádaný tak, že na levé straně jsou nejvíce exotizační strategie a na pravé zase domestikační, jak jsem je definovala v kapitole 2.2. Z grafu vidíme, že zcela nejčastěji byla v obou vydáních použita metoda překladu, což je smysluplné, jelikož, jak ukazuje i tabulka 2, v textu je obsaženo mnoho netypických a často smyšlených vlastních jmen, které obsahují konotaci. Druhou nejvíce používanou metodou byl žádný překlad, přičemž Jirka Malá u 4 jmen přidala vysvětlení v podobě poznámek pod čarou, kde především objasnila výslovnost daných jmen. Jirka Malá také jednou nahradila vlastní jméno jménem obecným, konkrétně jméno „Ed Teynte“ nahradila pouze podstatným jménem obecným „kormidelník“. Hejní často používali převod pomocí exonyma, také nahradili jméno „Barbecue“ obecně známějším jménem pro piráta – „Morgan“, a dokonce jméno „Cecco“ zcela vypustili, tento příklad i další zmíněné příklady je možné najít v příloze 1. Vlastní jména a příjmení byla pro potřeby analýzy oddělena a zkoumána samostatně, jelikož při jejich převodu bylo často použito více strategií. Například u jména „Bill Jukes“ oba překladatelé zachovali křestní jméno „Bill,“ ale přeložili příjmení, Hejní jako „Křčma“ a Malá jako „Skrček“, tento konkrétní převod lze označit za kreolizaci, jelikož se jedná o kombinaci domácích a cizích prvků (Popovič 1975, s. 106). Obecně lze ale konstatovat, že rozdíl v použití domestikační a exotizační strategie byl ve dvou zkoumaných překladech nepatrný, na druhou stranu se částečně lišily v jednotlivých metodách. V příloze 1 můžete najít tabulku metod pro převod vlastních jmen, ze které graf vychází.

Graf 1: Převod vlastních jmen

Dalším problémem při překladu knihy *Petr Pan* byl převod jmen indiánských kmenů a také jmen členů těchto kmenů. Ve verzi Hejných byla některá indiánská jména na straně 41 (Barrie 2015) vynechána, mezi taková patří „Great Big Little Panther“ a „Dianas“. Jirka Malá na druhou stranu všechna jména převedla, například jméno „Great Big Little Panther“ přeložila jako „Velký Mocný Pardálek“. U jména indiánského kmenu „Delawares“ Jirka Malá zachovala grafickou podobu jména a převedla jej jako „Delawary“, zato Hejní použili českou podobu jména „Delavarové.“

Všeobecně lze převod vlastních jmen hodnotit tak, že u většiny jmen až na jména hlavních postav či postav, jejichž jméno mělo ekvivalent v českém jazyce, překladatelé používali jednu z domestikačních strategií. Pokud bychom vzali v potaz graf č. 1, můžeme usoudit, že Malá a Hejní používali domestikační a exotizační strategii ve srovnatelné míře.

6.1.1.2 Převod neologismů vytvořených autorem

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	Neverland	Kouzelná země	Nezemě
2.	Never tree	mohutný strom	Nestrom
3.	Never bird	Kouzelný Pták	pták Nepták

Tabulka 3: Převod neologismů

U překladu neologismů vytvořených J. M. Barriem zvolil každý z překladatelů jinou strategii. Jirka Malá neologismy „Neverland“ a „Never bird“ překládala pomocí přídavného jména „kouzelný“ a daného ekvivalentu podstatného jména v češtině. Zato slovní spojení „Never tree“ přeložila pouze jako „mohutný strom“. Ze strany Malé se jedná buď o záměrné rozhodnutí, nebo o nepochopení funkce tohoto slovního spojení. Hejní zvolili předponu ne-, kterou přidali k danému ekvivalentu podstatného jména. Je možné, že při překladu těchto slov, byli Hejní ovlivněni převyprávěními a adaptacemi, které byly vydané před vznikem jejich překladu. Lenka Landová (1991, s. 23) ve zkrácené verzi knihy *Petr Pan* z roku 1991 používá název „země Nezemě,“ Pavel Šrut (1997, s. 29) ve svém převyprávění převedl „Neverland“ jako „kouzelná Nezemě,“ přičemž v obou případech byla první část názvu (země, kouzelná) často vypouštěna.

Dalším zajímavým problémem jsou velká písmena na počátku slov. Barrie použil velká písmena u všech těchto neologismů. Hejní byli na rozdíl od Malé v převedení velkých písmen konzistentní. U slovního spojení „Kouzelný Pták“ Malá kapitalizovala počáteční písmena obou slov, ačkoliv u „Kouzelné země“ kapitalizovala pouze počáteční písmeno prvního slova. V Internetové jazykové příručce vysvětlují, že obě části jména pohádkových bytostí lze psát s kapitalizací, pokud se jedná o jméno a příjmení, což v tomto případě neplatí (Internetová jazyková příručka).

6.1.2 Kulturně specifické prvky – materiální specifika a specifika kulturního kontextu

V převodu kulturně specifických prvků, které obsahují materiální specifikum a specifikum kulturního kontextu, lze vidět značný rozdíl mezi dvěma vydáními. Každý z překladatelů, některé tyto prvky vynechal, jak je možné vidět v tabulce 4.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	... Wendy thought Napoleon could have got it... (s. 4)	Wendy si myslila, Napoleon že by ji snad dostal... (s. 6, 2. díl)	vynecháno
2.	I have one pound seventeen here, and two and six at the office... (s. 5)	Tady mám 1 libru 17 šilingů a v kanceláři mám 2 šilingy a 6 pencí ... (s. 8, 2. díl)	vynecháno
3.	... they did not come from any tree that grew in England . (s. 10)	... že nejsou z žádného stromu, který roste v Anglii . (s. 18, 2. díl)	... že stromy s tak zvláště tvarovanými listy nikde v dalekém okolí nerostou. (s. 13)
4.	Let us pretend to lie here among the sugar-cane ... (s. 38)	Mysleme si teď na chvíli, že ležíme skryti v cukrové třtině ... (73, 2. díl)	Pojďme tedy předstírat, že ležíme schovaní ve vysoké trávě ... (s. 51)
5.	... having heard it said in some earlier period of his career that he bore a strange resemblance to the ill-fated Stuarts ... (s. 41)	... neboť v prvních letech své kariéry slýchal, že prý je neobyčejně podobný neblahým Sturtovcům ... (s. 77, 2. díl)	vynecháno

6.	The couch, as she always called it, was a genuine Queen Mab , with club legs... (s. 55)	vynecháno	Měla tu pohovku na nožičkách, kterou dostala darem od samotné královny víl Mab ... (s. 73)
7.	Her mirror was a Puss-in-Boots ... (s. 55)	... rosa na kvítkách jí sloužila za zrcadlo... (s. 36, 3. díl)	Zrcadlo pro ni osobně vyrobil Kocour v botách ... (s. 75)
8.	... the washstand was Pie-crust and reversible, the chest of drawers an authentic Charming the Sixth , and the carpet and rugs the best (the early) period of Margery and Robin . (s. 56)	... maličká perleťová mušlička za umývadlo. Nádobí byly kalíšky květů z ovocných stromů, židličky byly mišpule (to proto, že se na nich tak pěkně měkce sedělo) a uprostřed stál stoleček... (s. 36, 3. díl)	Navíc tu měla i krásně zdobenou skříňku s umyvadýlkem, jež kdysi patřivala Zlatovlásce , komodu, která kdysi stávala v perníkové chaloupce , a drahocenný starožitný koberec pocházející ze Sněhurčiny zámecké komnaty. (s.75)
9.	... a book as large as an English-Latin, Latin-English Dictionary ... (s. 58)	... tak velká kniha, jako je anglicko-latinský a latinsko-anglický slovník ... (s. 114, 2. díl)	... kniha tlustá jako ten největší slovník ... (s. 78)
10.	“Shall we still be respectful subjects of the King ?” John inquired. (s. 105)	„Zůstaneme přes to řádnými poddanými krále ?“ (s. 84, 3. díl)	„A zůstaneme stále královnini věrní poddaní?“ otázal se John. (s. 136)

Tabulka 4: Kulturně specifické prvky - materiální specifika a specifika kulturního kontextu

Jana a Petr Hejní zcela vynechali historickou aluzi na Napoleona, a královskou rodinu Stuartovců (příklady 1 a 5). Zato Jirka Malá všechny tyto kulturně specifické prvky převedla, aniž by historické aluze nijak vysvětlila nebo explicitovala.

Dále Malá bez nějakého vysvětlení převedla britskou měnu (příklad 2), použila tedy strategii kulturní výpůjčky. Hejní tento kulturně specifický prvek znovu zcela vypustili.

V tabulce se také nachází 3 příklady, ve kterých Hejní použili adaptační přístup pro převod kulturně specifické prvků. Jedná se o příklady 3, 4 a 9. Hejní v celé knize zcela vypustili místo, kde se část děje odehrává, tedy Anglii. Jirka Malá již v předmluvě (Barrie 1925, s. 5-6) prvního dílu série knih *Petr Pan* čtenářům objasnila, že tento příběh se odehrává v Anglii, proto převáděla všechny názvy míst a kulturně specifické prvky související s nimi. Malá použila metodu kulturní výpůjčky i v příkladě 9, zde je ale možné, že by cíloví čtenáři toto přirovnání nepochopili, jelikož pravděpodobně neví, jak tento konkrétní slovník vypadá.

Ve výchozím textu se také vyskytují literární aluze, konkrétně na různé pohádky nebo pohádkové postavy (příklady 6, 7, 8). U těchto kulturně specifických prvků zvolila Malá metodu výpustky, ačkoliv tuto metodu používala ve zbytku textu pouze zřídka. Zato Hejní tyto aluze převedli, přičemž ve většině případů zvolili adaptační přístup. Pouze v jednom případě byla převedena aluze na stejnou pohádku, a to na pohádku Kocour v botách (příklad 7), která je všeobecně známá i v českém prostředí. V ostatních 3 případech (příklady 6 a 8) Hejní zvolili strategii domestikace, pravděpodobně z toho důvodu, že dané pohádky nejsou v českém prostředí známé a také nejsou dostatečně v podvědomí cílových čtenářů a ti by si pod aluzemi nic nepředstavili. Pohádka, kde vystupují postavy Margery and Robin a kterou napsala anglo-irská spisovatelka Maria Edgeworth, dokonce nebyla do češtiny vůbec přeložena. Hejní použili kulturní transplantaci při převodu těchto prvků a pro cílové čtenáře neznámé prvky nahradili prvky známými, které měly stejnou funkci. Například „Charming the Sixth“ nahradili všeobecně známou Zlatovláskou. Adaptační přístup zvolili i při převodu názvu bytosti „Queen Mab“, u které zvolili metodu vysvětlení a přidali informaci, že se jedná o královnu víl.

Tyto vydání byly vytvořeny v odlišném časoprostoru, a proto se vyskytují rozdíly i v samotném překladu. Jeden rozdíl se nachází i v příkladu 10, Jirka Malá

ponechala ekvivalent originálu „král,“ jelikož její překlad vznikl za vlády krále Jiřího V. Oproti tomu Hejní použili slovo „královna,“ protože v časoprostoru jejich překladu vládla Spojenému království královna Alžběta II.

Převod kulturně specifických prvků nebyl ani u jednoho překladu jednotný. Jana a Petr Hejní zcela vynechali historické aluze a zvolili především adaptační přístup. Na druhou stranu Jirka Malá nepřevodla aluze na pohádky, ale ponechala většinu kulturně specifických prvků a používala spíše exotizační strategie, jak ilustrují příklady v příloze 2.

6.1.3 Výsledky analýzy I

Dle výsledků analýzy je patrné, že při převodu vlastních jmen byla exotizační strategie používána srovnatelně v obou překladech a při převodu kulturně specifických prvků s materiálními specifiky a specifiky kulturního kontextu používala Malá exotizační strategii více než Jana a Petr Hejní. „Retranslation hypothesis“ ale tvrdí, že první překlady jsou více domestikované než překlady další. To se u těchto dvou překladů knihy *Petr Pan* nepotvrdilo, jak ukazují i tabulky a graf v kapitolách 6.1.1 a 6.1.2. Tímto můžeme hypotézu I vyvrátit.

6.2 Analýza II

V této kapitole budu analyzovat jednotlivé překlady na lexikální rovině, konkrétně se zaměřím na vliv anglického originálu na překlady, který se projevuje ve výběru lexika a použití deminutiv, a také na vliv sociokulturního a časového kontextu na lexikum a morfologii.

6.2.1 Zastaralé a knižní lexikum a zastaralé tvary sloves

Překlad Jirky Malé pochází z druhé poloviny 20. let 20. století, je tedy pravděpodobné, že pro současné čtenáře se v textu budou objevovat neznámá či méně frekventovaná slova i neobvyklé tvary sloves. Jazyk se totiž neustále vyvíjí, ale vývoj jednotlivých jazyků není srovnatelný, proto dochází k zastarávání překladu. Jak jsem se již dříve zmínila, český jazyk se vyvíjí rychleji než anglický (Levý 1983, s. 104), a proto jsou mnohá slova a tvary v překladu Malé pro současné čtenáře zastaralá. Tabulka 5 ukazuje výskyt zastaralých slov a sloves, které jsou označovány za knižní. Seznam všech takovýchto slov je k najetí v příloze 3.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	Foul attempt (s. 93)	Hanebný úklad (s. 64, 3.díl)	Ohavný pokus (s. 120)
2.	Boy (s. 94)	Jinoch (s. 66, 3.díl)	Darebák (s. 122)
3.	Was his enemy to escape him after all? (s. 96)	Což mu měl nepřítel zase ujít? (s. 69, 3.díl)	Přece mu jeho nepřítel nakonec neunikne... anebo snad ano? (s. 124)
4.	... but not another living thing... (s. 100)	... jinak však ani jeden živoucí tvor... (s. 76, 3.díl)	... ale jinak se neobjevilo žádné živé stvoření... (s. 129)
5.	Fine gentleman though he was... (s. 105)	Ač byl kavalír ... (s. 85, 3. díl)	Ačkoli o sebe obyčejně pečlivě dbal... (s. 136)

6.	... but by and by he remembered... (s. 108)	... znenáhla si však vzpomněl... (s. 89, 3. díl)	... ale po chvíli mu došlo... (s. 139)
7.	... emerge from his ruff... (s. 109)	... ze svého nabíraného krejzlu ... (s. 91, 3. díl)	... zvedl hlavu... (s. 140)
8.	No, by thunder! (s. 111)	Tisíc láter , to ne! (s. 94, 3. díl)	Hrom do police, to rozhodně ne! (s. 142)
9.	... he cried despairingly. (s. 114)	... zvolal všecek zoufalý (s. 101, 3. díl)	... zvolal proto zoufale. (s. 146)
10.	... thou not wholly unheroic figure... (s. 115)	... věru , že i ty's byl do jisté míry hrdinou... (s. 102, 3. díl)	A na tomto místě se musíme s korzárem Hákem rozloučit. (s. 146)

Tabulka 5: Zastaralé lexikum

Zvýrazněná slova v tabulce můžeme rozdělit do 3 skupin na slova knižní (příklady 1, 2, 5, 9, 10), slova knižní a poněkud zastaralá (příklady 3, 4, 6) a slova zastaralá (příklady 7, 8) (Internetová jazyková příručka). Slova knižní se v textu vyskytovala nejčastěji, celkem jich bylo v kapitolách 13 a 15 nalezeno 18.

V textu se také vyskytují zastaralá přídavná jména, jak je možné vidět v příkladě 4. Dále také zastaralé podstatné jméno „krejzl“ (příklad 7) či knižní zájmeno „všecek“ (příklad 9). Zvolání „Tisíc láter“ (příklad 8) je v současnosti také používáno minimálně a dětský čtenář by jej pravděpodobně nepochopil.

Dalším zvláštním prvkem v překladu Jirky Malé je, že některá přejatá slova se vyskytují s krátkou samohláskou, ale dle pravidel českého pravopisu se píše se samohláskou dlouhou, jsou jimi například „cigaro“ či „medicina“. Dále použila slovo „fantasie“ se souhláskou s, ačkoliv pravopisně správně se toto slovo píše se

„z“. Dále u slova „rasa“ zdvojila souhlásku „s“, což je také neobvyklý zápis tohoto slova.

Nejenže se ale v textu vyskytují zastaralá slova a slovní spojení, ale také můžeme identifikovat několik tvarů sloves, jejichž používání je také považováno za zastaralé. Několik příkladů takovýchto sloves je ukázáno v tabulce číslo 6, veškeré příklady z analyzovaných kapitol jsou uvedeny v příloze 4.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	... as if countless mothers had rushed to their nurseries... (s. 99)	... jako by nescetné maminky byly vyrazily do dětského pokoje... (s. 74, 3.díl)	... jakoby bezpočet maminek přispěchalo do dětských pokojíčků... (s. 127)
2.	He was frightfully happy. (s. 100)	Byl nesmírně šťasten . (s. 76, 3. díl)	Byl šťastný. (s. 129)
3.	... and he could not wait. (s. 100)	... a Petr neměl času čekati . (s. 76, 3. díl)	... ale on nemohl čekat až do rána. (s. 129)
4.	Then he went on ticking. (s. 107)	... a tikaje ... (s. 88, 3. díl)	... a pak pokračoval v tikání. (s. 138)
5.	Swam (s. 108)	Ploval (s. 90, 3. díl)	Plavání (s. 139)
6.	... said another, looking viciously at Hook... (s. 111)	... zlomyslně při tom pošilhávaje po Hákoví. (s. 96, 3. díl)	... přidal se další a zlomyslně při tom hleděl na Háka... (s. 143)
7.	scornful (s. 115)	zpupně se pošklebující (s. 102, 3. díl)	vynecháno
8.	... when Michael showed her... (s. 116)	... když jí Michael okazoval ... (s. 104, 3. díl)	... když jí Míša předvedl... (s. 148)

9.	... who strutted up and down on the deck... (s. 116)	... přecházeje po palubě sem a tam... (s. 104, 3. díl)	... který se procházel po palubě... (s. 148)
10.	The only change to be seen in the night-nursery... (s. 119)	Jediná změna, již bylo v dětském pokoji v noci možno pozorovati ... (s. 109, 3. díl)	V dětském pokoji se udála jen jedna velká změna... (s. 152)

Tabulka 6: Zastaralé tvary sloves

Zastaralý tvar slovesa, který se v textu nachází nejčastěji, je přechodník. Jeho použití můžeme vidět v příkladech 4, 6, 7 a 9. Mnoho akademiků tento tvar slovesa považuje za knižní (Čechová 2011, s. 241) a někteří tvrdí, že je zcela zastaralý (Dvořák 1983, s. 184). Dnes se používá pouze v psaných textech, a to s nízkou frekvencí. Dále lze v textu najít zastaralou formu infinitivu -ti, ta se nachází v příkladech 3 a 10. Jak ale Kosek upozorňuje, současná koncovka infinitivu -t nahradila -ti teprve ve 20. století (2014, s. 245), používání infinitivu s koncovkou -ti bylo tedy v době vzniku překladu Jirky Malé běžné. Vyjádření podmiňovacího způsobu v příkladu 1 je již v současné době neobvyklé a ve 2. příkladě se vyskytuje krátký tvar jmenného přídavného jména, který je v současnosti méně frekventovaný, spíše se používá tvar dlouhý. V neposlední řadě se v textu vyskytují zastaralé formy sloves, ku příkladu sloveso „ploval“, které se v současné češtině vyskytuje ve formě „plaval“ (příklad 5), a „okazoval“ (příklad 8), což je zastaralá forma slovesa „ukazovat“ používaná také v nářečí (Internetová jazyková příručka).

Celkově lze tuto problematiku zhodnotit tak, že překlad Jirky Malé obsahuje mnoho zastaralých prvků, což zahrnuje i zastaralé a knižní lexikum a zastaralé tvary sloves. Tato odlišnost od překladu Hejných je zajisté podmíněna i časovým kontextem. Můžeme tedy potvrdit teorii Radegundis Stolze (2003, s. 209), která se domnívala, že první překlady zpravidla obsahují více zvláštních obrátů a zastaralých slov. Zato ale musíme vyvrátit druhou část její teorii, kde tvrdí, že

v prvních překladech překladatel do textu více zasahuje, tedy domestikuje, což se u těchto dvou překladů nepotvrdilo, jak ukazují i kapitoly 6.1.1 a 6.1.2.

6.2.2 Lexikum motivované náboženstvím

Sociokulturní kontext vzniku překladu Jirky Malé podmínil i další odlišnost od překladu Hejných. V prvním překladu se nachází několik odkazů na náboženské texty (tabulka 7, příklad 5) a také lexikum, které je spojené s náboženstvím. Ačkoliv byl tento prvek méně frekventovaný a v analyzovaných kapitolách (3, 6, 11, 15, 16) se vyskytoval pouze devětkrát, domnívám se, že je důležitý, a to především z důvodu dobové specifičnosti. Jak uvádí Novotný (2011, s. 20), při sčítání obyvatelstva v roce 1921 se k jakémkoliv víře přihlásilo 92, 8 % obyvatelstva, pokud to porovnáme s rokem 2011, je to velmi značný rozdíl, jelikož v tomto roce se k náboženské víře přihlásilo pouze 14 % obyvatel (ČSÚ).

Tento pokles věřícího obyvatelstva zapůsobil i změny ve vyjadřování. Dříve tradiční a velmi frekventované loučení „s bohem“ je již neobvyklé. V překladu Jirky Malé je používáno s vysokou frekvencí (příklady 3, 7), ačkoliv v původním textu žádný odkaz na Boha není. V příkladě 4 se objevuje nábožensky motivovaná částice a v příkladě 6 se vyskytuje nábožensky motivované příslovce. Dále používá lexikum spojené s náboženstvím pro vyjádření exklamací, jak je možno vidět v příkladech 1, 2, 8, 9 v tabulce 7, přičemž pouze v posledním příkladě bylo nábožensky motivované vyjádření i v původním textu. Další nábožensky motivované slovo, které se vyskytovalo i v původním textu se nachází v příkladě 5, ve kterém text odkazuje přímo na postavu z Bible a pro pochopení dané aluze je nutná znalost Bible. Pokud porovnáme příklady 2 a 9 či 3 a 7, zjistíme, že Malá u slova „Bůh“ a odvozených slov z tohoto slova používá kapitalizaci nekonzistentně.

Dále si můžeme všimnout zkráceného tvaru slov „ty jsi“ v příkladě 7. Podobné zkrácené tvary se v textu vykytují často, příkladem jsou i „řek“ nebo „že’s“. Pro vyjádření zkrácení Malá používala apostrofu a tento způsob vyjádření měl pravděpodobně stylizovat hovorovost.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	How sweet! (s. 27)	Božské... (s. 54, 2. díl)	Úžasné... (s. 37)
2.	Ah, me. (s. 48)	Ach, Božíčku! (s. 92, 2. díl)	Achich ouvej. (s. 64)
3.	good-bye, Wendy (s. 86)	s bohem , Wendy (s. 54, 3. díl)	Šťastnou cestu, Wendy (s. 112)
4.	... for we don't know how long, but, say... (s. 108)	... bůh sám ví , jak dlouho už... (s. 89, 3. díl)	... ale netušíme, jak vlastně dlouho... (s. 139)
5.	I have thought it out. There's Jonah aboard! (s. 112)	Už to mám hoši, na lodi je Jonáš . (s. 98, 3. díl)	Už vím, v čem je problém. Máme na palubě zatracence, který přináší smůlu! (s. 143)
6.	... Peter answered at a venture... (s. 114)	... odvětil Petr nazdarbůh ... (s. 101, 3. díl)	... odpověděl Petr Pan, co mu slina na jazyk přinesla... (s. 145)
7.	James Hook, thou not wholly unheroic figure, farewell. (s. 115)	Bud' s Bohem Háku; věru, že i ty's byl do jisté míry hrdinou. (s. 102, 3. díl)	A na tomto místě se musíme s korzárem Hákem rozloučit. (s. 146)
8.	Good heavens (s. 120)	... pro pána Jána ... (s. 112, 3. díl)	vynecháno
9.	Oh, dear. (s. 123)	Ach, božíčku! (s. 116, 3. díl) nestandardní použití velkého písmene	Propánajána! (s. 157)

Tabulka 7: Lexikum motivované náboženstvím

6.2.3 Vliv anglického jazyka na lexikum

V této podkapitole budu zkoumat vliv anglického jazyka na lexikum v překladech. Po analýze obou překladů a srovnání s originální knihou jsem zjistila, že překlad Jirky Malé vykazuje podobnost na rovině lexikální s anglickým originálem, tento prvek byl ale stejně jako u lexika motivovaného náboženstvím málo frekventovaný. Na druhou stranu byl tento prvek pro téma práce, zastarávání překladu, zajímavý, jelikož ukazuje vliv originálu na první překlad. Některé příklady z analyzovaných kapitol (1, 7, 14, 16) se nacházejí v tabulce 8, všechny příklady jsou k najetí v příloze 5.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	sweater (s. 6)	sweater (s. 11, 2. díl)	svetr (s. 10)
2.	more exquisite boudoir (s. 55)	skvělejší „ boudoir “ (s. 108, 2. díl)	přepychovější pokojíček (s. 73)
3.	squaw (s.75)	squaw (s. 32, 3. díl)	vynecháno
4.	wigwam (s. 75)	wigwam (s. 32, 3. díl) *Wigwam je indiánský stan.	vigvam (s. 96)
5.	... broke into a bacchanalian dance. (s. 103)	... pustili se do bachanálského tance. (s. 81, 3. díl)	... pustila do divokého pirátského tance. (s. 134)
6.	the gigantic brain (s. 107)	gigantská vůle Hákova (s. 87, 3. díl)	zločinecký mozek (s. 138)
7.	... in the way authors have... (s. 118)	... jak to autoři umějí... (s. 107, 3. díl)	... jak už to tak spisovatelé dělávají... (s. 151)
8.	It may have been Quixotic... (s. 119)	To všechno mohlo dopadat	Bylo to trošku bláznivé... (s. 153)

		quichotovsky... (s. 110, 3.díl)	
--	--	--	--

Tabulka 8: Vliv anglického jazyka na lexikum

Malá přejímala především slova přejatá do angličtiny z indiánských jazyků (příklady 3 a 4), nebo slova z latiny (příklad 6) či francouzštiny (příklad 2), přičemž často ponechávala i původní formu slova a nijak jej neupravovala dle pravidel českého pravopisu. Dále to byla slova, která v anglickém jazyce vznikla odvozením, příkladem je „sweater“ (příklad 1) a „Quixotic“ (příklad 8). V druhém případě se jedná o literární eponymum, jehož význam by byl dle presupozic pro cílové čtenáře neznámý. Hejní proto toto slovo zcela vynechali a místo něj použili slovo „bláznivé“.

Malá také zvolila velmi exotizační strategii při překladu názvu tance v 5. příkladě. Přídavné jméno „bacchanalian“ pouze foneticky a morfologicky upravila. Pro čtenáře je ale obtížné pochopit význam tohoto slova, jelikož Malá jej nijak nevysvětluje a také není vyhledatelné ve slovníku. V příkladě 7 použila Malá přejaté slovo „autor“, které má stejný původ jako anglický ekvivalent „author“. Z ko-textu je ale viditelné, že se jedná o autora knih, tedy vhodnějším překladovým protějškem by bylo slovo „spisovatel“, které zvolili Hejní.

Pokud by nebylo ko-textu, mnoho těchto přejatých slov by bylo pro cílové čtenáře pravděpodobně nepochopitelných. Proto Malá v několika případech zvolila vysvětlení v podobě poznámky pod čarou (příklad 4). Na druhou stranu Hejní zvolili především strategii domestikace a používali slova, která jsou pro čtenáře srozumitelná. To nás ale přivádí k otázce, zda tato strategie text příliš nezjednodušovala, což by potvrzovalo část teorie Radegundis Stolze o zastarávání překladu (2003, s. 209). Zároveň je taková exotizace v prvním překladu v rozporu s „retranslation hypothesis“.

6.2.4 *Deminutiva*

V kapitole číslo 6 jsem u překladů našla v součtu 61 různých slov (77 celkově i s opakováním), které lze označit za deminutivní, přičemž v překladu Jirky Malé se jednalo o 55 slov a v překladu Hejních o 43 slov. Překrytí v použití deminutiv je

tedy méně jak poloviční, jelikož v 39 případech nebylo použito deminutivum ve stejném slově jako u druhého překladu. Překladatelé se ale ještě v menším měřítku shodují ve formální podobě deminutiv, jelikož pouze ve 4 případech použili stejnou formu deminutiva. V tabulce 9 jsem uvedla několik příkladů z analýzy deminutiv, celková analýza je dostupná v příloze 6.

Jak jsem se již zmínila v teoretické části, v anglickém jazyce se deminutiva netvoří pomocí přípon, ale musí se použít jiné prostředky, aby se vyjádřil emocionální příznak nebo zmenšení. Angličtina toho dosahuje především slovosledem a přídavnými jmény. V této kapitole se vyskytovala pouze přídavná jména, která vyjadřovala danou modifikaci, ku příkladu „little, littlest, pretty“ v příkladech 1 a 6. Celkově jsem našla 13 přídavných jmen, které modifikovali podstatná jména tímto způsobem, přičemž u takovýchto slov Jirka Malá třikrát nepřevedla deminutivum a u Hejných to bylo dokonce pětkrát. Dále jsem zjistila, že v 8 případech se v anglickém originálu vůbec nevyskytovalo slovo, které bylo v českých překladech deminutivní. Zde byl podíl takovýchto slov zcela stejný, 3 slova pouze v překladu Jirky Malé, 3 slova pouze v překladu Hejných a na 2 místech se výskyt těchto deminutiv v překladech shodoval.

Zajímavým aspektem v překladu deminutiv bylo použití deminutivních přídavných jmen a přídavných jmen, které denotačně vyjadřují zmenšení. V překladu Hejných se tento jev vyskytoval třikrát a pouze v rýmovaných částech textu, kde použili deminutivní přídavná jména, aby zachovali rým. U Jirky Malé bylo použití přídavných jmen četnější, někdy dokonce používala deminutivní přídavné jméno se deminutivním jménem podstatným, což ukazují příklady 1 a 2. Zde můžeme vidět vliv anglického originálu na překlad Jirky Malé, jelikož, jak jsem již uvedla ve druhém odstavci, angličtina používá přídavná jména pro vyjádření zmenšení či emocionálního příznaku. Dále byla Malá ovlivněna angličtinou i v příkladech 3 a 4, kde zachovala jméno Wendy jako přívlastek, nad druhou stranu Hejní použili spíše dynamickou ekvivalenci a vyjádřili daný význam jinými slovy. Stejný jev se objevuje i v příkladě 5, kde Malá použila podobný pozdrav jako J. M. Barrie, ačkoliv daný pozdrav není v českém jazyce tak frekventovaný. V příkladech 6 a 7 můžeme vidět, že frekvence použití deminutiv se v překladech lišila a Malá používala tyto tvary častěji.

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	The little house	O malém domku.	Domeček
2.	vynecháno	maličká dvířka	vynecháno
3.	Wendy's heart	Wendiným srdíčkem	je Wendy naživu
4.	Wendy's body	Wendiným tělíčkem	Wendy
5.	hullo	halo	nazdárek
6.	my little man	milý panáčku	příteli
7.	obstructing the fairy path	zatarasil obvyklou vílí cestičku	zatarasil cestu

Tabulka 9: Ukázka překladu deminutiv

6.2.5 Výsledky analýzy II

Dle výsledků analýzy je možné tvrdit, že překlad Jirky Malé byl ovlivněn anglickým originálem na několika rovinách, ku příkladu Malá přejala několik slov z angličtiny bez žádné adaptace k normám cílového jazyka, nebo často používala deminutivní formu přídavných jmen, jež jsou primárním prostředkem, kterým anglický jazyk vyjadřuje zmenšení či emocionální příznak. Tato exotizační strategie dále vyvrací „retranslation hypothesis“. V překladu Malé se také vyskytovalo zastaralé a knižní lexikum či zastaralé tvary sloves a také lexikum motivované náboženstvím. Po provedení jednotlivých analýz tedy můžeme hypotézu II potvrdit.

6.3 Analýza III

Vydání druhého úplného překladu knihy *Petr Pan* v češtině předcházelo vydání mnoha převyprávění a zkrácených verzí. A podobně jako tomu je i u dalších knih pro děti, Walt Disney značně dominuje v překladu příběhů o Petru Panovi, což je viditelné i v tabulce 10. Proto se v této kapitole budu zabývat vlivem zkrácených verzí a převyprávění na překlad Jany a Petra Hejných.

	ROK	PŘEKLADATEL	NÁZEV	NAKLADATEL	VYDÁNÍ
1.	1925 - 1927	Jirka Malá	Petr Pan v Kensingtonském parku, Petr Pan a Wendy 2. díl, 3. díl	Praha: nákladem Pražské akciové tiskárny	ve 3 svazcích
2.	1991	Lenka Landová	Petr Pan a Wendy	Praha: Kentaur	zjednodušené
3.	1993	Alena Peisertová	Petr Pan	Bratislava: Egmont Neografia	
4.	1997	Pavel Šrut	Petr Pan	Praha: Albatros	převyprávění
5.	2001	Eva Heřtová	Petr Pan/Walt Disney	Praha: Egmont ČR	vydal a upravil Walt Disney
6.	2004	Alena Peisertová	Petr Pan	Praha: Slovart	převyprávění
7.	2006	Pavel Cmíral	Petr Pan/Walt Disney	Praha: Egmont	vydal a upravil Walt Disney, převyprávění
8.	2010	Hana Kulháňková	Petr Pan	De Agostini Polska	vydal a upravil Walt Disney
9.	2014	Eva Krupová	Lady a Tramp ; Petr Pan	Praha: Egmont	vydal a upravil Walt Disney

10.	2014	Jitka Drahekoupilová	Petr Pan	Brno: Edika	převyprávěl Daniel Stephen O'Connor, dvojjazyčné vydání
11.	2015	Jana Hejná a Petr Hejný	Petr Pan	Praha: Slovart	
12.	2016	Marcela Kořínková	Petr Pan	Praha: Naše vojsko	převyprávění
13.	2018	Jana Hejná a Petr Hejný	Petr Pan	Praha: Tympanum	audio
14.	2019	Petra Vichrová	Petr Pan/Walt Disney	Praha: Egmont	vydal a upravil Walt Disney
15.	2021	Edita Kovalová	Petr Pan= Petr Pan	Dubicko: INFOA	převyprávěl Nick Gerrard
16.	2021	Jana Hejná a Petr Hejný	Petr Pan	Praha: Slovart	2. vydání
17.	2022	Josefina Kadeřová	Svět pohádek (6. kapitola : Petr Pan)	Říčany : Sun	převyprávění

Tabulka 10: Seznam překladů knihy Petr Pan, zdroj: Online katalog Národní knihovny ČR

Pro porovnání jsem vybrala 8 textů, konkrétně texty 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 z tabulky 10. Všechny texty kromě zjednodušené verze přeložené Lenkou Landovou, převyprávění Pavla Šruta a dvojjazyčného vydání přeloženého Jitkou Drahekoupilovou jsou velmi zkrácené, jedná se pouze o ilustrované knihy doplněné jedním odstavcem textu na každé straně. Tyto vydání mají společnou ještě jednu věc, všechny byly vydány pod zaštitěním společnosti Walt Disney. Kvůli velmi redukovanému textu nebo faktu, že se jedná o převyprávění (v případě Landové, Šruta i Drahekoupilové), nebylo možné texty analyzovat na lexikální či syntaktické rovině. Zaměřila jsem se tedy především na porovnání převodu kulturně specifických prvků. Seznam všech analyzovaných prvků je k nalezení v příloze 7.

Nejdříve budu porovnávat vlastní jména, jelikož ta se v překladu Hejných značně odlišují od těch v překladu Malé, jak ukazuje i tabulka 2 v kapitole 6.1.1.

Největší překrytí v tomto ohledu lze najít u vydání Hejných a Šruta. Stejně byly převedeny následující jména: Michael/Míša, Dvojčáci, Ztraceni, korzár Hák, Bill Krčma, Zednář Alf, Bob Moula, Kuchtík, Šmik či Lilie Tygrovitá, jejíž jméno bylo převedeno ve zkoumaných vydáních pěti různými způsoby. Na druhou stranu Šrut převedl i jedno jméno (Kudrnáč) stejně jako Malá a Hejní zvolili zcela jiný překlad. Lenka Landová je jediná ze zkoumaných vydání, která převedla jméno „Tinkle Bell“ jako „Zvoněnka Zvonivá“, stejné jméno se poté objevilo v překladu Hejných.

Pokud bychom zhodnotili převod vlastních jmen a neologismů vytvořených autorem v knihách, které produkoval Walt Disney, můžeme říci, že ve všech textech byla spíše používána exotizační strategie a převod daného kulturně specifického prvku byl ve většině případů alespoň v jednom vydání odlišný od ostatních. Na druhou stranu tyto vydání zavedly název „země Nezemě“ pro „Neverland“, ačkoliv se kapitalizace slova „země“ u jednotlivých vydání liší. Právě tento název byl přeložen Janou a Petrem Hejným stejným způsobem. Ve všech těchto vydáních byl název „Kensington Gardens“ nahrazen obecnějším názvem „Londýn“ a jednou dokonce památkou Big Ben. Oproti tomu Landová i Šrut tento název převedli, přičemž Landová ho převedla stejně jako Malá a překlad Šruta je stejný s tím, který zvolili Hejní.

6.3.1 Výsledky analýzy III

Vliv předchozích překladových verzí na překlad Jany a Petra Hejných je viditelný především v převodu kulturně specifických prvků s jazykovými specifiky. Ačkoliv byl očekáván větší vliv knih produkovaných Walt Disney, bylo zjištěno, že nejvíce společných prvků má překlad Hejných s převyprávěním Pavla Šruta. Hypotéza III je tímto vyvrácena.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo porovnat jediné dva úplné překlady knihy Petr Pan od Jamese Matthewa Barrieho z pohledu zastarávání překladu. Jednalo se o překlad Jirky Malé z let 1925-1927 a překlad Jany a Petra Hejných z roku 2015. Pro porovnání byly vybrány prvky relevantní pro zastarávání překladu, byly jimi kulturně specifické prvky, díky kterým byla zjištěna četnost použití exotizační a domestikační strategie, se kterými se přímo zabývá „retranslation hypothesis“, a jazyk, což je stěžejní faktor, který ovlivňuje zastarávání překladu. V neposlední řadě byl zkoumán vliv převyprávění a zkrácených verzí na úplný překlad, kvůli specifčnosti překladu příběhů o Petru Panovi v českém prostředí.

V úvodu jsem vydefinovala tři hlavní oblasti k analýze, které jsem poté formulovala do tří hypotéz v metodologické části. První hypotéza se týkala potvrzení či vyvrácení „retranslation hypothesis“ u dvou analyzovaných překladových verzí. Pro zjištění, kdo z překladatelů používal domestikační strategii více, jsem analyzovala kulturně specifické prvky. Nejdříve jsem se zaměřila na kulturně specifické prvky, které mají jazykové specifikum, a to především na převod vlastních jmen. Poté jsem porovnávala převod prvků s materiálním specifikem a specifikem kulturního kontextu. Zjistila jsem, že Malá oproti očekávání používá více strategii exotizace než domestikace a v porovnání s Hejnými používala domestikační strategii méně. „Retranslation hypothesis“ byla u překladů knihy *Petr Pan* vyvrácena, stejně tak i hypotéza I, kterou jsem stanovila.

Druhá hypotéza se zabývala lexikem, konkrétně zastaralými tvary sloves, zastaralými a knižními slovy v překladu Malé, vlivem anglického lexika na překlad Malé a převodem deminutiv. Výskyt zastaralých tvarů sloves a zastaralých a knižních slov byl potvrzen, stejně tak i hypotéza II a část teorie Radegundis Stolze (2003), která byla představena v úvodu. Na druhou stranu byla část její teorie u těchto překladů vyvrácena, jelikož lexikum v překladu Malé bylo více ovlivněno anglickým originálem, například v podobě deminutiv i ve výběru konkrétního lexika. Dále bylo do analýzy zahrnuto lexikum motivované náboženstvím kvůli specifčnosti pro překlad Malé a také pro dobu, kdy byl překlad vytvořen. Použití tohoto lexika u Malé a jeho celkové vynechání v překladu Hejných, ukazuje vliv sociokulturního kontextu na jazyk překladu.

V třetí analýze jsem se soustředila na vliv převyprávění a zkrácených verzí na překlad Hejných, jelikož se jedná o první úplný překlad od vydání překladu Jirky Malé v letech 1925-1927. Bylo předpokládáno, že nejvíce ovlivní jejich překlad knihy produkované společností Walt Disney, jelikož ta je hlavním producentem těchto příběhů. Tato hypotéza se ale po analýze kulturně specifických prvků nepotvrdila, jelikož bylo zjištěno, že nejvíce stejných prvků sdílel překlad Hejných s převyprávěním Pavla Šruta.

Práce došla k závěru, že u dvou překladových verzí knihy *Petr Pan* byla „retranslation hypothesis“ vyvrácena, stejně tak i teorie Radegundis Stolze (2003), která byla u všech předchozích zkoumaných překladů zmiňovaných v práci Stolze (2003) potvrzena. Tuto oblast je tedy možné zkoumat i nadále a zjistit platnost „retranslation hypothesis“ v překladech textů různých literárních druhů.

Summary

The aim of this bachelor thesis was to compare the two complete translations of the book *Peter Pan* by James Matthew Barrie. The first translation was created by Jirka Malá between the years 1925 and 1927 and the second translation is by Jana Hejrná and Petr Hejný from 2015. For comparison were chosen phenomena that were relevant for translation obsolescence, specifically culture-specific items, that showed the usage of foreignization and domestication, these strategies are directly discussed in the retranslation hypothesis, and the language which is an important factor in translation obsolescence. Furthermore, because of the specificity of translations of the Peter Pan stories in Czech literature, the influence of shortened versions and retellings was as well examined.

In the introduction were defined three main areas that were explored in the practical part. In the methodology part, these areas were converted into three hypotheses. The first hypothesis was related to the retranslation hypothesis and whether this hypothesis would be confirmed or rejected for these two translations. To determine which translator used the domestication strategy more, the culture-specific items were analyzed. Firstly, the culture-specific items with language specificity were examined, those were mainly the proper names. Secondly, the translation of culture-specific items with material specificity or the specificity of cultural context was compared. It was discovered that Malá, contrary to expectations, used the strategy of foreignization more than the strategy of domestication, and in comparison with the translation of Jana Hejrná and Petr Hejný Malá used the strategy of domestication less. The retranslation hypothesis as well as the hypothesis I was rejected for these two translations of the book *Peter Pan*.

The second hypothesis addressed the lexis, namely the obsolete forms, the obsolete and literary expressions in the translation of Malá, the influence of English lexis on the translation of Malá, and the translation of diminutives. The occurrence of the obsolete forms and the obsolete and literary expressions was confirmed, equally, part of the theory by Radegundis Stolze (2003) presented in the introduction was as well confirmed. On the other hand, part of her theory was rejected, because the lexis in the translation of Malá was more influenced by the English lexis, e.g. the form of diminutives or the choices in the lexis. Additionally,

the lexis motivated by religion was included, because of the specificity for the translation of Malá, and for the period, in which the translation was created. The usage of this lexis in the translation of Malá and its complete omission in the translation of Jana Hejová and Petr Hejný indicates the influence of traditions on the language of translation.

The third analysis was concerned with the influence of shortened versions and retellings on the translation of Jana Hejová and Petr Hejný because it is the only complete translation that was published since the publication of the translation of Malá in 1925-1927. It was presumed, that the biggest influence would have had the books produced by the company Walt Disney as this company dominates the market with Peter Pan stories. After the analysis of culture-specific items, this hypothesis was rejected. It was discovered, that the translation of Jana and Petr Hejný shared most similar traits with the retelling by Pavel Šrut.

After analyzing the original book and the two translations by Jirka Malá and Jana Hejová and Petr Hejný the retranslation hypothesis was rejected because in the translation of Malá, the strategy of domestication occurred less frequently than in the translation of Jana Hejová and Petr Hejný. The strategies of domestication and foreignization were examined on culture-specific items, diminutives, and the choice of lexis.

Bibliografie

Primární zdroje

- BARRIE, James Matthew, 1925. *Petr Pan a Wendy díl druhý*. Přeložila Jirka Malá. Praha: Pražská akciová tiskárny.
- BARRIE, James Matthew, 1927a. *Petr Pan a Wendy díl třetí*. Přeložila Jirka Malá. Praha: Pražská akciová tiskárny.
- BARRIE, James Matthew, 1927b. *Petr Pan v Kensingtonském parku*. Přeložila Jirka Malá. Praha: Pražská akciová tiskárny.
- BARRIE, James Matthew, 1991. *Peter Pan [Peter and Wendy]*. Oxford, New York : Oxford University Press.
- BARRIE, James. Matthew, 2015. *Petr Pan*. Přeložili Jana HEJNÁ a Petr HEJNÝ. Praha: Slovart.
- BARRIE, James Mathhew a JOHNSTONE, Anne Grahame, 1991. *Petr Pan a Wendy*. Přeložila Lenka Landová. 1. vyd. Praha: Kentaur. 92 s. ISBN 80-85285-05-3.
- CMÍRAL, Pavel, 2006. *Petr Pan*. 1. vyd. Praha: Egmont. 64 s. Kouzelná sbírka pohádek. ISBN 80-252-0334-4.
- DISNEY, Walt, 2001. *Petr Pan*. Přeložila Alena Peisertová. Praha: Egmont ČR. Dětský knižní klub. ISBN 80-718-6503-6.
- DISNEY, Walt, 2010. *Petr Pan*. Přeložila Hana Kulhánková. Warszawa: De Agostini Polska. 45 s. Disney. Kouzelné pohádky 13. ISBN 978-83-248-1860-0.
- DISNEY, Walt, 2014. *Lady a Tramp: Petr Pan*. 2. vyd. Praha: Egmont. ISBN 978-80-252-3175-3.
- O'CONNOR, Daniel, 2014. *Petr Pan*. 1. vyd. Brno: Edika. 102 s. Dvojjazyčná kniha pro pokročilé. ISBN 978-80-266-0543-0.
- ŠRUT, Pavel, 1997. *Petr Pan*. Praha: Albatros. 113 s. ISBN 80-00-00499-2.
- VAN GOOL a PEISERTOVÁ, Alena, 2004. *Petr Pan*. 1. vyd. Praha: Slovart. 60 s. Bylo nebylo. ISBN 80-7209-628-1.

Sekundární zdroje

- BENSIMON, Paul, 1990. Présentation. In *Palimpsestes. Revue de traduction*, 4:iv-xiii.
- BERMAN, Antoine, 1990. La retraduction comme espace de la traduction. In *Palimpsestes. Revue de traduction*, 4:1-7.
- CARUS, Marianne, 1980. Translation and danationalism in children's literature. In *Children's Literature in Education*, vol. 11, no. 4, s. 171–179.
- ČECHOVÁ, Marie, 2011. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství.
- ČSÚ [Český statistický úřad]. Tab. 156 Obyvatelstvo podle věku, náboženské víry a podle pohlaví [online tabulka]. 26.03.2011 [Cit. 2023-04-01]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=n%C3%A1bo%C5%BEens&bkvt=bsOhYm_FvmVucw..&katalog=all&pvo=SPCR156#w=
- Databáze knih [online], 2008. *Jana Hejná*. [Cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/prekladatele/jana-hejna-1155>
- Databáze knih [online], 2008. *Petr Hejný*. [Cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/prekladatele/petr-hejny-257?p=2>
- DOLEŽEL, Lubomír, 1967. Jména zdobnělá (Kvantitativní rozbor). In *Tvoření slov v češtině 2*. Praha: Academia, s. 494-530.
- DRÁBKOVÁ, Marie, 2018. *Překlady sovětské literatury pro děti a mládež v produkci Státního nakladatelství dětské knihy 1949-1959: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury. Vedoucí práce doc. PhDr. Milena Šubrtová, Ph.D.
- DU-NOUR, Myriam, 1995. Retranslation of children's books as evidence of changes of norms. In *Target International Journal of Translation Studies*, vol. 7, no. 2, s. 327-346.
- DVOŘÁK, Emil, 1983. Ke kodifikaci pravidel užívání přechodníků. In *Naše řeč*, č. 6, 180–192.
- DVOŘÁKOVÁ, Žaneta, 2016. Literární vlastní jména a jejich překlad. In *Acta Onomastica*, vol. 55, no. 55, s. 81-91.

- FRIMMELOVÁ, Kateřina, 2010. *Translating Children's Literature: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra anglického jazyka a literatury. Vedoucí diplomové práce PhDr. Pavel Doležel, CSs.
- GHESQUIERE, Rita, 2006. Why Does Children's Literature Need Translation? In *Children's literature in translation: challenges and strategies*, editoval Jan Van Coillie a Walter P. Verschueren. Routledge, s. 19-32.
- HAZARD, Paul, 1932. *Les livres, les enfants et les hommes*, Paříž: Flammarion.
- HAZARD, Paul, 1970. *Knihy, děti a lidé*. Přeložila Jelena KOŠNAROVÁ. Praha: Albatros.
- HERVEY, Sándor GJ a HIGGINS, Ian, 1992. *Thinking French translation: A Course in translation method: French to English*. Routledge: London.
- CHLOUPEK, Jan, MINÁŘOVÁ, Eva, ČECHOVÁ, Marie a KRČMOVÁ, Marie, 1991. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 294 s. ISBN 80-04-23302-3.
- CHESTERMAN, Andrew, 2000. A Causal Model for Translation Studies. In: *Intercultural Faultlines*. Manchester: St Jerome, s.17-27.
- Internetová jazyková příručka [online], 2008–2023. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. [Cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>
- JANOUSEK, Pavel a kolektiv, 2007. *Dějiny české literatury 1945-1989*. 2. díl, 1948-1958. Academia.
- JANOUSEK, Pavel a kolektiv, 2008. *Dějiny české literatury 1945-1989*. 4. díl, 1969-1989. Academia.
- KLINBERG, Göte, 1986. *Children's Fiction in the Hands of the Translators*. Lund: Gleerup.
- KNITTLOVÁ, Dagmar, 2000. *K teorii i praxi překlada*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- KOSEK, Pavel, 2014. *Historická mluvnice češtiny*. Brno: Masarykova univerzita.
- KOSKINEN, Kaisa a PALOPOSKI, Outi, 2010a. *Handbook of Translation Studies*, vol. 1, edited by Yves Gambier, and Luc van Doorslaer, John Benjamins, 4 vol., s. 294-298.

- KOSKINEN, Kaisa a PALOPSKI, Outi, 2010b. Reprocessing texts. The fine line between retranslating and revising. In *Across languages and cultures*, s. 29-49.
- KRÁLOVÁ, Jana, 2008. Translatologický seminář katedry aplikované lingvistiky. Přednáška 1. 4. 2008 na katedře aplikované lingvistiky Univerzity v Hradci Králové, In *Telegraf* [online], no. 6, [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://fim2.uhk.cz/telegraf-archiv/?clanek=963&civ=76>
- LATHEY, Gillian, 2006. *The Translation of Children's Literature: A Reader*. Clevedon: Multilingual Matters.
- LEVÝ, Jiří a HAUSENBLAS, Karel, 1983. *Umění překladau*. 2. dopl. vyd. Praha: Panorama.
- LINDGREN, Astrid, 1969. Traduire des livres d'enfant—est-ce possible?. In *Babel*, vol. 15, no. 2, s. 98–100.
- LYNCH-BROWN, Carol a TOMLINSON, Carl M., 1988. Children's Literature, Past and Present: Is There a Future?. In *Peabody Journal of Education*, vol. 73, no. 3-4, s. 228-252.
- Mluvnice češtiny 1: Fonetika, fonologie, morfonologie, morfemika, tvoření slov*, 1986. Praha: Academia, s. 300-304.
- NIDA, Eugene Albert, 1964. *Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible translating*. Brill Archive.
- NOVOTNÝ, Jiří, 2011. *Vývoj religiozity v České republice: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí diplomové práce RNDr. Josef KUNC, Ph.D.
- Online katalog Národní knihovny ČR [katalog online], 2014. Praha: Ex libris. [Cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkc
- OED Online [online], 2023. Oxford University Press. [Cit. 2023-03-12] Dostupné z: <https://www.oed.com/view/Entry/120751?redirectedFrom=moidore>
- O'SULLIVAN, Emer, 2005. *Comparative children's literature*. Routledge.

- O'SULLIVAN, Emer, 2006. Does Pinocchio have an international passport? What is specifically national and what is international about classics of children's literature. In *The Translation of Children's Literature: A Reader*. Gillian Lathey. Frankfurt Lodge: Multilingual matters, s. 146-162.
- PEDERSEN, Jan, 2008. High Felicity: A speech act approach to quality assessment in subtitling. In *Between Text and Image*, edited by Delia Chiaro, Christine Heiss and Chiara Bucaria, s. 101-115. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
- PENKALOVÁ, Lenka, 2011. *Rubriky pro ženy v denním tisku 20. let 20. století a jejich autorky: Olga Fastrová, Marie Fantová, Milena Jesenská, Staša Jilovská a Zdena Wattersonová*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií. Vedoucí disertační práce: Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc. s. 94.
- PIORECKÁ, Kateřina, 2018. Dobrá česká kniha: Kulturní rada a autoregulační tendence v českém literárním prostoru v letech 1938 a 1939. Kateřina Piorecká. *Česká literatura : časopis pro literární vědu*, roč. 66, č. 2, s. 214-262.
- POPOVIČ, Anton, 1975. *Teória umeleckého prekladu: Aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. 1. vyd. Bratislava: Tatran, s. 106
- SCHLEIERMACHER, Friedrich, 1992. On the Different Methods of Translating. In *Theories of Translation: An Anthology of Essays from Dryden to Derrida*, editoval Rainer Schulte a John Biguenet, přeložil Waltraud Bartscht. Chicago: The University of Chicago Press, s. 41-42.
- Seznam vybraných knih k výstavám Měsíc české knihy, bez titulu, bez datace, 16 stran, vytiskla Novina, Národní archiv, fond Národní rada česká, Kulturní rada při NRČ 1939-1945, Kulturní akce „Měsíc české knihy“ 1939, 1940, inv. č. 322, karton 550/2.
- SCHIAVI, Giuliana, 1996. There Is Always a Teller in a Tale. In *Target*, vol. 8, no. 1, s. 1-21.
- SHAVIT, Zohar, 1981. Translation of Children's Literature as a Function of its Position in the Literary Polysystem. In *Poetics today*, vol. 2, no. 4, s. 171-179.

- SKINNER, John, 1957. James M. Barrie or The Boy Who Wouldn't Grow Up. In *American Imago*, vol. 14, no. 2, s. 111-141.
- STOLZE, Radegundis, 2003. Translating for Children – World View or Pedagogics? In *Meta: journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal*, May 2003, vol. 48, no. 1-2, s. 208–221.
- ŠUBRTOVÁ, Milena, 2013. Albatros. *Slovník české literatury po roce 1945* [online].[Cit. 2022-12-12]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1664>
- TABBERT, Reinbert, 2002. Approaches to the translation of children's literature: A review of critical studies since 1960. In *Target. International Journal of Translation Studies*, vol. 14, no. 2, s. 303-351.
- The Editors of Encyclopaedia, 2022. J.M. Barrie. In *Encyclopedia Britannica* [online]. [Cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/J-M-Barrie>
- VANDERSCHULDEN, Isabelle, 2000. Why retranslate the French classics? The impact of retranslation on quality. In *On translating French literature and film II*. Brill, s. 1-18.
- VAN COILLIE, Jan, 2014. Character names in translation: A functional approach. In *Children's Literature in Translation: challenges and strategies*, editoval Jan Van Coillie a Walter P. Verschueren. Routledge, s. 123-140.
- VENUTI, Lawrence, 2017. *The translator's invisibility: A history of translation*. New York: Routledge.
- VILIKOVSKÝ, Ján, 2002. *Překlad jako tvorba*. Ivo Železný.
- WHITE, Donna R. a Anita C. TARR (ed.), 2006. *JM Barrie's Peter Pan in and out of Time: A Children's Classic at 100*. Rowman & Littlefield.
- YASIN, Ayman Haj, 2019. Antoine Berman on Retranslation. In *International Journal of English and Education*, April, vol. 8, no. 2, s. 145-153.
- YENKAR, Pradnya S., 2019. Creator of Peter Pan: J.M.Barrie. In *Research Journal of English Language and Literature*, vol. 7, no. 3, s. 126-132.

Přílohy

Příloha 1 – Převod vlastních jmen

Strategie převodu vlastních jmen	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
žádný překlad	Alf	Alf	Alf
	Bill	Bill	Bill
	Darling	Darling	Darling
	Ed		Ed
	Flint		Flint
	George	George	
	Geo.	Geo	
	James	Josef	
	John/Johnny	John/Johny	John
	Nana	Nana	Nana
	Pan	Pan	Pan
	Teynte		Teynte
	Wendy		Wendy
celkem		9	10
žádný překlad s vysvětlením	Barbecue	Barbecue	
	Cecco	Cecco*)Čekovi.	
	Jane	Jane *)Džijn	
	Michael	Michael *)	
	Wendy	Wendy *)	
celkem		4	0
fonetická či morfologická úprava	Darling	Darlingová	Darlingová
	Foggerty		Fog.
	Liza	Líza	Líza
	Robt.	Rob	
celkem		2	2
exonymum	Jane		Jana
	Michael		Michael/Míša
	Peter	Petr	Petr
celkem		1	3
nahrazení vlastního jména jménem obecným	Ed Teynte	kormidelník	

		1	0
nahrazení známějším jménem	Barbecue		Morgan
	Robt.		Bob
celkem		0	2
překlad	Alsatian	Alsasan	Alsasan
	Blackbeard	Černovous	Černovous
	Black Murphy	Černý Můra	Černý Můra
	Chas. Turley	Mordýř Jim	Trdlík
	Cookson	Kuchařík	Kuchtík
	Curly	Kudrnáč	Kudrnka
	Flint	Pazourek	
	Foggerty	Podčerty	
	Geo.		Jirka
	Hook	Hák	Hák
	Johnny Cockscrew	Jenda Vývrтка	John Vývrтка
	Jukes	Skrček	Krčma
	Lost Boys	Ztracení chlapci	Ztraceňáci
	Mason	Zednář	Zednář
	Mullins	Mulín	Moula
	Nibs	Zobáček	Zoubek
	Noodler	Nudlík	Mamlas
	Scourie	Tulák	Vrzavej
	Skylights	Světlík	Vikýř
	Slightly	Větroplach	Drobek
	Smee	Smik	Šmik
	Starkey	Dokonalec	Slušňák
	Tinkle Bell	Drátenička- Rolnička	Zvoněnka Zvonivá
	Tiger Lily	Tygřice Lilie	Lilie Tygrovitá
	Tootles	Trumpetka	Trumpetka
	Turley	Mordýř	
	Twins	dvojčata	Dvojčáci
celkem		26	24
výpustka	Cecco		X
celkem		0	1

Příloha 2 – Kulturně specifické prvky - materiální specifika a specifika kulturního kontextu

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	... that come from the puzzling East... (s. 3)	... které k nám přišly ze záhadného orientu... (s. 2, 2. díl)	... jež se někdy dají koupit na pouti... (s. 6)
2.	... Wendy thought Napoleon could have got it... (s. 4)	Wendy si myslila, Napoleon že by ji snad dostal... (s. 6, 2. díl)	vynecháno
3.	... not so much as a Brussels sprout was missing ; but by and by whole cauliflowers dropped out... (s. 4)	... a nikdy ji nesházelo ani co by se za nehet vešlo ; ale netrvalo dlouho, vypadly jí z účtů hlavičky kvěťáku... (s. 7, 2. díl)	... a v účetnictví jí nechyběl ani hrášek . Po čase se však začaly vytrácet celé hlávky zelí či kvěťáku... (s. 7)
4.	I have one pound seventeen here, and two and six at the office... (s. 5)	Tady mám 1 libru 17 šilingů a v kanceláři mám 2 šilingy a 6 pencí... (s. 8, 2. díl)	vynecháno
5.	... say ten shillings, making two nine and six, with your eighteen and three makes three nine seven, with five naught naught in my cheque-book makes eight nine seven—who is that moving?—eight	... řekneme, 10 šilingů – to dělá 2 libry 9 šilingů a 6 pencí. Když k tomu přičtu tvých 18 šilingů 15 pencí, dělá to dohromady 3 libry 9 šilingů a 7. Na knížce mám 5 liber, to je 8 liber 9 šilingů 7, - kdopak se to vrtí? – 8,	„Čtrnáct, dvacet tři, čtyřicet osm a patnáct,“ mumlal si přitom. (s. 8)

	nine seven, dot and carry seven—don't speak, my own—and the pound... (s. 5)	9, 7, tečka, a 7 se přičte, - nemluv mi do toho, miláčku, - k tomu 1 libra... (s. 8, 2. díl)	
6.	... can we try it for a year on nine nine seven ? (s. 5)	... jestli to můžeme jeden rok zkusit s 9 librami, 9 šilinky a 7 pencemi . (s. 9, 2. díl)	vynecháno
7.	Mumps one pound , that is what I have put down, but I daresay it will be more like thirty shillings —don't speak—measles one five , German measles half a guinea, makes two fifteen six —don't waggle your finger—whooping-cough, say fifteen shillings ... (s. 5)	Příušnice 1 libru , - počítám nejméně libru, ač myslím, že to bude stát ještě víc, tak něco kolem 30 šilingů , - nemluv mi do toho, milá, - spála 1 libru a 5 šilingů , spalničky ½ guineje, to dělá 2 libry, 15 šilingů a 6 pencí , - neodmlouvej, prosím, - černý kašel, řekněmě 15 šilingů ... (s. 9, 2. díl)	Příušnice, spalničky, zarděnky, černý kašel, spála, plané neštovice... (s. 8)
8.	... with mumps reduced to twelve six , and the two kinds of measles treated as one. (s. 5)	... slevil na příušnicích 12 šilingů 6 pencí , a spálu a spalničky počítal dohromady. (s. 9, 2. díl)	Wendy měla vyhráno. (s. 8)

9.	... Miss Fulsom's Kindergarten school , accompanied by their Nurse. (s. 5)	... materšské školy slečny Fulsomové , doprovázeni svojí chůvou. (s. 9, 2. díl)	... bylo možné spatřit chůvu, jak veze všechny tři Darlingovic děti do parku. (s. 8)
10.	... this nurse was a prim Newfoundland dog ... (s. 6)	... měli za chůvu pěkného, novofundlandského psa . (s. 10, 2. díl)	... že se o jejich děti starala novofundlandská fena jménem Nana. (s. 8)
11.	Kensington Gardens (s. 6)	Kensingtonský park (s. 10, 2. díl)	Kensingtonské zahrady (s. 8)
12.	...just like your temperature on a card ... (s. 7)	... jako kreslí doktor na tabulku vaší teploty ... (s. 14, 2. díl)	... tabulky, na něž se v nemocnici zaznamenávají teploty . (s. 11)
13.	... first day at school, religion, fathers, the round pond, needle-work, murders, hangings, verbs that take the dative, chocolate pudding day, getting into braces, say ninety-nine, three-pence for pulling out your tooth yourself... (s. 7)	... první den ve škole, náboženství, tatínkové, Kulatý Rybník, ruční práce, šibenice, slovesa, která se pojí se třetím pádem, čokoládový pudink, první kalhotky, počítání do sta, 3 pence za to, že jste si vytrhli sami zub... (s. 14, 2. díl)	... první den ve škole, velký narozeninový dort, rozbité koleno, nebo soutěž o nejlepší karnevalovou masku... (s. 11)
14.	... Michael in a wigwam ... (s. 7)	... Michael ve wigwamu ⁶⁾ ... ⁶⁾ Wigwam je indiánský stan. (s. 15, 2. díl)	... zatímco Míša v indiánském vigwamu ...(s. 11)

15.	When you play at it by day with the chairs and table-cloth... (s. 8)	Když si hrajete na Kouzelnou Zemi ve dne s stavíte ji ze židlí a z ubruse... (s. 15, 2. díl)	Takže když si na ostrově celý den hrajete na domácnost... (s. 11)
16.	My love, it is three floors up. (s. 10)	Ale, miláčku, vždyť bydlíme ve třetím patře. (s. 18, 2. díl)	Wendy, drahoušku, vždyť vaše ložnice je v druhém patře... (s. 13)
17.	... they did not come from any tree that grew in England. (s. 10)	... že nejsou z žádného stromu, který roste v Anglii. (s. 18, 2. díl)	... že stromy s tak zvláště tvarovanými listy nikde v dalekém okolí nerostou. (s. 13)
18.	... it was a sheer drop of thirty feet... (s. 10)	... že je to třicet stop hluboko... (s. 18, 2. díl)	A přitom okno bylo skoro deset metrů nad zemí! (s. 13)
19.	Let us pretend to lie here among the sugar-cane... (s. 38)	Mysleme si teď na chvíli, že ležíme skryti v cukrové třtině... (73, 2. díl)	Pojďme tedy předstírat, že ležíme schovaní ve vysoké trávě... (s. 51)
20.	...biting his knuckles... (s. 38)	... kousaje si nehty. (74, 2. díl)	vynecháno
21.	... the prison at Gao. (s. 39)	... věznice v Gao. (75, 2. díl)	... věznicí v Gao. (s. 53)
22.	... on the banks of the Guadjomo. (s. 39)	... na březích Guadjomo. (75, 2. díl)	... březích řeky Guadjomo. (s. 53)
23.	...who got six dozen on the Walrus from Flint... (s. 39)	... kterému musel Pazourek jednou na palubě „Walrusu“ vyplatit pětadvacet... (76, 2. díl)	... který dostal od kapitána Flinta na lodi Mrož šedesát ran holí... (s. 53)

24.	... before he would drop the bag of moidores ... (s. 39)	... než pustil měšec s moidory ¹⁰ ... ¹⁰ Španělské mince (76, 2. díl)	... než pustil váček plný zlatáků ... (s. 53)
25.	... an usher in a public school... (s. 39)	... podučitelem... (76, 2. díl)	... školníkem na základní škole... (s. 53)
26.	... the only Non-conformist in Hook's crew... (s. 39)	... on jediný jest jiného vyznání než ostatní členové Hákovy tlupy. (76, 2. díl)	vynecháno
27.	... feared on the Spanish Main . (s. 39)	... kteří jsou postrachem oceánu . (76, 2. díl)	... před nimiž se třese pobřeží tří oceánů . (s. 53)
28.	... he was the only man that the Sea-Cook feared. (s. 39)	... kterého se Mořský Kuchař bojí, a to už něco znamená. (76, 2. díl)	... kterého se bojí i pověstný a obávaný pirátský kapitán Morgan . (s. 54)
29.	In dress he somewhat aped the attire associated with the name of Charles II ... (s. 40)	V oblékání se trochu opičí po kroji z doby Karla II . (77, 2. díl)	vynecháno
30.	... having heard it said in some earlier period of his career that he bore a strange resemblance to the ill-fated Stuarts ... (s. 40)	... neboť v prvních letech své kariéry slýchal, že prý je neobyčejně podobný neblahým Sturtovcům ... (s. 77, 2. díl)	vynecháno
31.	... for these are the Piccaninny tribe , and	Tito rudokožci pocházejí z ukrutného	Patří totiž ke kmenu Pikaninů , kteří jsou

	not to be confused with the softer-hearted Delawares or the Hurons. (s. 40)	kmene Piccaninny , a nesmíte si je splést s dobrosrdečnějšími Delawary nebo Hurony. (s. 77, 2. díl)	mnohem nebezpečnější než Delavarové či Huroni. (s. 55)
32.	She is the most beautiful of dusky Dianas and the belle of the Piccaninnies... (s. 40)	Je nejkrásnější z černých Dian a krasavicí Piccaninnskou... (s. 77, 2. díl)	Je nejkrásnější ze všech indiánek na ostrově... (s. 55)
33.	... whether he has heard anything more about Cinderella. (s. 42)	... jest-li zase slyšel něco o Popelce. (s. 80, 2. díl)	... jestli se dozvěděl něco nového o Popelce. (s. 56)
34.	They talked of Cinderella... (s. 42)	Rozpovídali se o Popelce... (s. 80, 2. díl)	Začali si vyprávět o Popelce... (s. 56)
35.	‘Oh, how I wish I had a cheque-book of my own!’ (s. 42)	‘Ach, tolik bych si přála mít vlastní šekovou knížku! ‘ (s. 80, 2. díl)	‘Ach, jak ráda bych měla vlastní účet v bance. ‘ (s. 56)
36.	... which was of a size and solidity unknown on the mainland. (s. 44)	vynecháno	Byla mnohem větší a pevnější, než jaké rostou na pevnině. (s. 58)
37.	... cook a large rich cake of a jolly thickness with green sugar on it. (s. 45)	... upečeme veliký kynutý koláč a hodně jej posypeme zeleným cukrem. (s. 86, 2. díl)	... upečeme velký, sladounký a pořádně vydatný dort se zelenou cukrovou polevou. (s. 59)
38.	By tea-time it was always about two	Do oběda strom vždycky trochu	Navečer už byl ale pařez vždycky zase

	feet high... (s. 54)	vyrostl... (s. 108, 2. díl)	přes půl metru vysoký... (s. 72)
39.	The couch, as she always called it, was a genuine Queen Mab , with club legs... (s. 55)	vynecháno	Měla tu pohovku na nožičkách, kterou dostala darem od samotné královny víl Mab... (s. 73)
40.	Her mirror was a Puss-in-Boots... (s. 55)	... rosa na kvítkách jí sloužila za zrcadlo... (s. 109, 2. díl)	Zrcadlo pro ni osobně vyrobil Kocour v botách... (s. 75)
41.	... the washstand was Pie-crust and reversible, the chest of drawers an authentic Charming the Sixth , and the carpet and rugs the best (the early) period of Margery and Robin . (s. 56)	... maličká perleťová mušlička za umývadlo. Nádobí byly kalíšky květů z ovocných stromů, židličky byly mišpule (to proto, že se na nich tak pěkně měkce sedělo) a uprostřed stál stoleček... (s. 109, 2. díl)	Navíc tu měla i krásně zdobenou skříňku s umyvadýlkem, jež kdysi patřivala Zlatovlásce , komodu, která kdysi stávala v perníkové chaloupce , a drahocenný starožitný koberec pocházející ze Sněhurčiny zámecké komnaty. (s.75)
42.	There was a chandelier from Tiddlywinks for the look of the thing... (s. 56)	Nad stolkem visela ve vzduchu pavučinová síť, aby Rolniče nepadlo nic do jídla, a na té byla zavěšena lampa - světluška. (s. 109, 2. díl)	Ze stropu visel překrásný křišťálový lustr od vyhlášeného klenotníka Korálka... (s. 75)
43.	Write an essay of not less than 40 words... (s. 57)	Napište slohovou úlohu nejméně o 40	Dalším úkolem bylo napsat... (s. 76)

		sloveh... (s. 112, 2. díl)	
44.	... a book as large as an English-Latin, Latin-English Dictionary ... (s. 58)	... tak velká kniha, jako je anglicko-latinský a latinsko-anglický slovník ... (s. 114, 2. díl)	... kniha tlustá jako ten největší slovník ... (s. 78)
45.	... conveyed on a great floating leaf to the mainland . (s. 59)	... poslat na vodě na druhý břeh . (s. 116, 2. díl)	... který moře unášelo zpátky k našemu světu . (s. 79)
46.	... fling showers of moidores , diamonds, pearls and pieces of eight to the gulls... (s. 74)	... házívali plné hrstě moidorů,*) dýmantů, perel, a zlatých kroužků rackům ... (s. 28, 3. díl) *) Moidor je španělská mince.	... házeli plné hrsti zlatých mincí , dýmantů, perel a stříbrných španělských dolarů rackům ... (s. 94)
47.	Kidd's Creek (s. 101)	Kiddskou Zátokou (s. 77, 3. díl)	Kidovou zátokou (s. 130)
48.	... he had brought Barbecue to heel... (s. 101)	... kdy odpravil obra Barbecue *) Barbekjů. (s. 78, 3. díl)	... přinutil kapitána Morgana k poslušnosti. (s. 130)
49.	... he had been at a famous public school ... (s. 101)	... prošel výbornou školou ... (s. 79, 3. díl)	... navštěvoval velmi uznávanou soukromou školu ... (s. 131)
50.	... before you are eligible for Pop . (s. 103)	... chce-li člověk patřit k vyšší společnosti ... (s. 81, 3. díl)	... aby byl ve škole uznávaný ... (s. 134)

51.	a bacchanalian dance (s. 104)	bachanálského tance (s. 81, 3. díl)	divokého pirátského tance (s. 134)
52.	at maths. prep. (s. 104)	nad matematickou úlohou (s. 83, 3. díl)	v hodinách matematiky (S. 135)
53.	I once thought of calling myself Red- handed Jack ... (s. 104)	Jednou jsem se chtěl jmenovat Rudooký Jack ... (s. 83, 3. díl)	Jednou mě napadlo, že bych si mohl říkat Jack Rudá ruka ... (s. 136)
54.	“Shall we still be respectful subjects of the King ?” John inquired. (s. 105)	„Zůstaneme přes to řádnými poddanými krále ?“ (s. 84, 3. díl)	„A zůstaneme stále královnini věrní poddaní?“ otázal se John. (s. 136)
55.	Down with the King. (s. 105)	Dolů s králem! (s. 84, 3. díl)	... aby byla královna svržena. (s. 136)
56.	“Rule Britannia !” squeaked Curly. (s. 105)	... a Kudrnáč vykřikl: „Ať žije Britanie !“ (s. 84, 3. díl)	„Ať žije Británie !“ vypískl Kudrnka. (s. 136)
57.	We hope our sons will die like English gentlemen . (s. 105)	Doufáme, že naši synové zemrou jako praví synové Anglie . (s. 84, 3. díl)	Doufáme, že naši synové zemřou jako praví synové Anglie . (s. 137)

Příloha 3 – Zastaralé lexikum

kn= knižní

zas= zastaralé

pon. zas= poněkud zastaralé

	J. M. Barrie	Jirka Malá		Jana a Petr Hejní
1.	... was found to be... (s. 93)	zvěděl (s. 64, 3. díl)	kn	Ukázalo se (s. 120)
2.	Foul attempt (s. 93)	Hanebný úklad (s. 64, 3.díl)	kn	Ohavný pokus (s. 120)
3.	... and it did Peter a bad service. (s. 94)	... a věru že to Petrovi neposloužilo. (s. 66, 3.díl)	kn	... a Petru Panovi to jen přitížilo. (s. 122)
4.	Boy (s. 94)	Jinoch (s. 66, 3.díl)	kn	Darebák (s. 122)
5.	... dripping like a candle... (s. 94)	... se řinul pot... (s. 66, 3.díl)	kn	... stékaly krůpěje potu... (s. 123)
6.	... various objects in the home under the trees took shape... (s. 94)	... počal rozeznávat různé předměty v podzemní domácnosti. (s. 67, 3.díl)	kn	... začaly vystupovat jednotlivé předměty v místnosti. (s. 123)
7.	Was his enemy to escape him after all? (s. 96)	Což mu měl nepřítel zase ujít? (s. 69, 3.díl)	zas	Přece mu jeho nepřítel nakonec neunikne... anebo snad ano? (s. 124)
8.	In distress (s. 98)	Všecek ustrašený (s. 72, 3.díl)	kn	vynecháno

9.	... but not another living thing... (s. 100)	... jinak však ani jeden živoucí tvor... (s. 76, 3.díl)	pon. zas	... ale jinak se neobjevilo žádné živé stvoření... (s. 129)
10.	Fine gentleman though he was... (s. 105)	Ač byl kavalír ... (s. 85, 3. díl)	kn	Ačkoli o sebe obyčejně pečlivě dbal... (s. 136)
11.	... but by and by he remembered... (s. 108)	... znenáhla si však vzpomněl... (s. 89, 3. díl)	pon. zas	... ale po chvíli mu došlo... (s. 139)
12.	... emerge from his ruff... (s. 109)	... ze svého nabíraného krejzlu ... (s. 91, 3. díl)	zas	... zvedl hlavu... (s. 140)
13.	... though with a certain loss of dignity... (s. 109)	To už ovšem ztratil veškeru důstojnost. (s. 92, 3. díl)	kn	vynecháno
14.	S' death and odds Fish... (s. 110)	Aby vás d'as spral , vy strašpytlové... (s. 94, 3. díl)	zas	U sta hromů.... (s. 142)
15.	... if it would not be advisable... (s. 110)	... že by bylo radno ... (s. 95, 3. díl)	kn	... jestli by snad nebylo lepší... (s. 142)
16.	No, by thunder! (s. 111)	Tisíc láter , to ne! (s. 94, 3. díl)	zas	Hrom do police, to rozhodně ne! (s. 142)
17.	But (s. 113)	Neb (s. 99, 3. díl)	kn	Nebo (s. 144)

18.	Ay, James Hook... (s. 113)	Tak jest , Josefe Háku... (s. 100, 3. díl)	kn	Taktak, mistře Háku... (s. 146)
19.	Of course (s. 114)	Tot' se ví (s. 101, 3. díl)	zas	Samozřejmě (s. 145)
20.	What he was (s. 114)	Kdo jest (s. 101, 3. díl)	kn	Kdo nebo co je (s. 145)
21.	... he cried despairingly. (s. 114)	... zvolal všecek zoufalý (s. 101, 3. díl)	kn	... zvolal proto zoufale. (s. 146)
22.	... would have severed in twain any man or boy... (s. 114)	... byl by jistě rozťal kohokoliv jiného ve dví . (s. 101, 3. díl)	kn	.. by rozťalo obyčejného muže nebo chlapce vedví... (s. 146)
23.	... of his race. (s. 115)	... své rassy . (s. 102, 3. díl)	zas	... co mu ve škole... (s. 146)
24.	... thou not wholly unheroic figure... (s. 115)	... věru , že i ty's byl do jisté míry hrdinou... (s. 102, 3. díl)	kn	A na tomto místě se musíme s korzárem Hákem rozloučit. (s. 146)
25.	Thus perished James Hook. (s. 115)	Tak zhynul Josef Hák. (s. 103, 3. díl)	kn	A tak tedy zahynul slavný korzár Hák. (s. 147)
26.	... until at last he fell asleep by the side of Long Tom. (s. 116)	... zemden , usedl u Velkého Toma a usnul. (s. 104, 3. díl)	kn	... a nakonec usnul opřený o Dlouhého Toma. (s. 148)

Příloha 4 - Zastaralé tvary sloves

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	If Wendy's heart had been beating they would all have heard it. (s. 47)	Kdyby bylo Wendino srdéčko tlouklo, jistě by je byli všichni slyšeli. (s. 90, 2. díl)	Byl takový klid, že kdyby byla Wendy naživu, určitě by všichni slyšeli tlukot jejího srdce. (s. 62)
2.	... offering her his arm... (s. 93)	... a nabídnuv jí rámě... (s. 63, 3. díl)	... nabídl jí rámě... (s. 120)
3.	... biting his lips.. (s. 94)	... kousaje se do rtů... (s. 66, 3. díl)	Kousal si rty... (s. 122)
4.	... biting at his breath... (s. 94)	... sotva dechu popadaje ... (s. 67, 3. díl)	... zadržel dech... (s. 123)
5.	... holding one end in front... (s. 97)	... jeden cíp drže před sebou... (s. 69, 3. díl)	... cípem si zakryl tvář... (s. 124)
6.	... muttering strangely to himself... (s. 97)	... podivně si něco mumlaje ... (s. 70, 3. díl)	... s podivným mumláním na rtech... (s. 124)
7.	She told of (s. 98)	Vypověděla (s. 71, 3. díl)	Vypověděla (s. 125)
8.	It is poisoned. (s. 98)	Je otrávena. (s. 71, 3. díl)	Je to otrávené! (s. 125)
9.	... and now I am going to be dead. (s. 98)	... a já teď umru . (s. 72, 3. díl)	A já teď umřu. (s. 126)

10.	did you drink it (s. 98)	Vypila's to (s. 72, 3.díl)	Tys to vypila (s. 126)
11.	... as if countless mothers had rushed to their nurseries... (s. 99)	... jako by nesčetné maminky byly vyrazily do dětského pokoje... (s. 74, 3.díl)	... jakoby bezpočet maminek přispěchalo do dětských pokojíčků... (s. 127)
12.	He was frightfully happy. (s. 100)	Byl nesmírně šťasten . (s. 76, 3. díl)	Byl šťastný. (s. 129)
13.	... and he could not wait. (s. 100)	... a Petr neměl času čekati . (s. 76, 3. díl)	... ale on nemohl čekat až do rána. (s. 129)
14.	Then he went on ticking. (s. 107)	... a tikaje ... (s. 88, 3. díl)	... a pak pokračoval v tikání. (s. 138)
15.	... under the belief that it was... (s. 108)	... mysle , že je to... (s. 90, 3. díl) myslel, že je to... (s. 139)
16.	Swam (s. 108)	Ploval (s. 90, 3. díl)	Plavání (s. 139)
17.	... as if he had heard the crocodile. (s. 108)	... jako by byl zaslechl krokodýla... (s. 90, 3. díl)	... jako by slyšel krokodýla. (s. 139)
18. wiping off his spectacles. (s. 109)	... otíraje si brýle. (s. 91, 3. díl)	... otřel si Šmik brýle. (s. 140)
19.	... all of a tremble now. (s. 110)	... třesa se teď na celém těle. (s. 95, 3. díl)	... třásl se jako osika. (s. 142)
20.	... proffering his claw. (s. 110)	... nabížeje mu svůj spár. (s. 95, 3. díl)	... napřáhl k němu svůj hák. (s. 142)
21.	... raising his claw with a menacing gesture... (s. 110)	... zdvihnuv výhružně svůj spár... (s. 95, 3. díl)	... a výhružně pozvedl hák do výšky. (s. 142)

22.	... said another, looking viciously at Hook... (s. 111)	... zlomyslně při tom pošilhává po Hákovi. (s. 96, 3. díl)	... přidal se další a zlomyslně při tom hleděl na Háka... (s. 143)
23.	vynecháno	Když se mu teď připamatovali ... (s. 96, 3. díl)	vynecháno
24.	... but never quailing for an instant. (s. 113)	... ale nikdy nepozbývá mysli. (s. 98, 3. díl)	... nemínil nechat zastrašit. (s. 143)
25.	Had the pirates kept together it is certain that they would have won. (s. 113)	Kdyby se byli piráti drželi pohromadě, jistě by byli vyhráli . (s. 98, 3. díl)	Kdyby piráti drželi pospolu, určitě by zvítězili... (s. 144)
26.	... thinking himself the last survivor... (s. 113)	... mysle , že on je jediný... (s. 99, 3. díl)	... domníval, že právě on je tím posledním... (s. 144)
27.	... with the strange smile upon his face. (s. 113)	... usmívá se svým podivným úsměvem. (s. 100, 3. díl)	... se na tváři usadil podivný úsměv. (s. 145)
28.	lunging fiercely (s. 114)	Učiniv mohutný výpad (s. 101, 3. díl)	A pak bleskurychlým výpadem (s. 145)
29.	scornful (s. 115)	zpupně se pošklebují (s. 102, 3. díl)	vynecháno
30.	... striking up at them impotently... (s. 115)	... bezmocně se po nich rozháně je... (s. 102, 3. díl)	vynecháno

31.	... a little mark of respect from us at the end. (s. 115)	... aspoň tolik úcty jsme mu chtěli v poslední chvíli prokázati . (s. 103, 3. díl)	Alespoň to mu na konci života dopřejme. (s. 146)
32.	... looking over his shoulder... (s. 115)	... dívaje se přes rameno... (s. 103, 3. díl)	... ohlédl se přes rameno... (s. 147)
33.	Thus perished James Hook. (s. 115)	Tak zhynul Josef Hák. (s. 103, 3. díl)	A tak tedy zahynul slavný korzár Hák. (s. 147)
34.	... he was the only man... (s. 116)	... on jest jediný muž... (s. 103, 3. díl)	... že byl jediným mužem... (s. 147)
35.	... watching Peter with glistening eyes. (s. 116)	... zářícíma očima sledujíc Petra. (s. 104, 3. díl)	... jen své chlapce pozorovala... (s. 148)
36.	shuddered delightfully (s. 116)	Zachvívala se obdivem (s. 104, 3. díl)	Otřásla se hrůzou (s. 148)
37.	... when Michael showed her... (s. 116)	... když jí Michael okazoval ... (s. 104, 3. díl)	... když jí Míša předvedl... (s. 148)
38.	... who strutted up and down on the deck... (s. 116)	... přecházeje po palubě sem a tam... (s. 104, 3. díl)	... který se procházel po palubě... (s. 148)
39.	The only change to be seen in the night-nursery... (s. 119)	Jediná změna, již bylo v dětském pokoji v noci možno	V dětském pokoji se udála jen jedna velká změna... (s. 152)

		pozorovati... (s. 109, 3. díl)	
40.	... he assured her with a faint blush... (s. 120)	... ujišťoval ji, lehce se zardívaje... (s. 112, 3. díl)	... ujistil ji pan Darling a trochu se začervenal... (s. 154)

Příloha 5 - Vliv anglického jazyka na lexikum

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Jana a Petr Hejní
1.	sweater (s. 6)	sweater (s. 11, 2. díl)	svetr (s. 10)
2.	John's, for instance, had a lagoon ... (s. 8)	V Johnnyho mysli to byla laguna ... (s. 14, 2. díl)	Například John měl v hlavě jezírko . (s. 11)
3.	more exquisite boudoir (s. 55)	skvělejší „ boudoir “ (s. 108, 2. díl)	přepychovější pokojíček (s. 73)
4.	Piccaninny (s. 75)	Piccaninnští (s. 32, 3. díl)	Pikaninští (s. 96)
5.	squaw (s.75)	squaw (s. 32, 3. díl)	vynecháno
6.	wigwam (s. 75)	wigwam (s. 32, 3. díl) *Wigwam je indiánský stan.	vigvam (s. 96)
7.	Have you been good form to-day? (s. 102)	Neprohřešil jsi se dnes proti dobré formě ? (s. 79, 3. díl)	Choval ses dnes jak se sluší a patří ? (s. 131)
8.	... broke into a bacchanalian dance . (s. 103)	... pustili se do bachanálského tance . (s. 81, 3. díl)	... pustila do divokého pirátského tance . (s. 134)
9.	... but an instinct told him... (s. 104)	Tu mu jakýsi instinkt poradil... (s. 82, 3. díl)	... ale šestý smysl mu radil... (s. 135)
10.	... and Tootles cried out hysterically ... (s. 105)	... a Trumpetka hystericky vykřikl... (s. 85, 3. díl)	A tak začal Trumpetka uctivě vysvětlovat... (s. 135)

11.	the gigantic brain (s. 107)	gigantská vůle Háková (s. 87, 3. díl)	zločinecký mozek (s. 138)
12.	... with Hook's cigar -holder in his mouth... (s. 117)	... s Hákovou špičkou na cigara v puse... (s. 106, 3. díl)	... v puse měl Hákovu špičku na doutníky ... (s. 149)
13.	... in the way authors have... (s. 118)	... jak to autoři umějí... (s. 107, 3. díl)	... jak už to tak spisovatelé dělávají... (s. 151)
14.	It may have been Quixotic ... (s. 119)	To všechno mohlo dopadat quichotovsky ... (s. 110, 3. díl)	Bylo to trošku bláznivé ... (s. 153)
15.	... on the nursery piano ? (s. 121)	... zahrát něco na piano ... (s. 113, 3. díl)	... kde stál klavír ... (s. 154)

Příloha 6 – Překlad deminutiv

ne= žádné deminutivum, v závorce uveden nediminutivní protějšek

*= náznak zmenšení nebo emocionálního příznaku v originálním textu

Opak.= opakování

	J. M. Barrie	Jirka Malá	Opak.	Jana a Petr Hejní	Opak.
1.	*The little house	O malém domku.		Domeček	
2.	Wendy's body	Wendiným tělíčkem		ne(Wendy)	
3.	Wendy's heart	Wendino srdéčko		ne(naživu)	
4.	caps	čapky		ne(čepice)	
5.	*Pretty mother, pretty mother	Hezká, milá maminko		Maminko, maminečko moje	
6.	cheers	hlásek		ne(zvuk)	
7.	a mother	maminku	2x	maminku	2x
8.	one voice	ne(hlas)		hlásek	
9.	heart	srdéčka		ne(srdce)	
10.	the kiss	hubička	2x	ne(pusa)	
11.	cuffed them	ne(výprask)		uštédřit políček	
12.	down in the house	domečku		ne (podzemního domu)	
13.	ladies	ne(dámami)		maminkami	
14.	*little house	malý domek		domeček	
15.	in a moment	ne(v minutě)		za chvílilinku	
16.	she	ne(Drátenička)		drobounká víla	
17.	should appear	ne(se objevil)		objevili se na paloučku	
18.	ne	ne		chvilku	
19.	mother	maminka		maminka	
20.	*hullo	(ne)halo		nazdárek	
21.	a house	domek	3x	domeček	3x
22.	the house	domek		domeček	
23.	a house	domek		ne(dům)	
24.	in a moment	za chvíličku		za chvílilinku	
25.	*my little man	milý panáčku		ne(příteli)	
26.	glass thing	ne(skleněnou rourku)		skleněnou věcičku	
27.	cup	hrnečku		ne(hrnku)	
28.	spout	hubičkou		hubičkou	
29.	dwelling	pokojíček		ne	
30.	house	domeček	2x	domeček	2x

31.	house	domek		domeček	
32.	*littlest ever seen	ne		maličký	
33.	*little red walls	ne(červený)		červený celičký	
34.	ne	micka	2x	ne	
35.	ne	maličká dvířka	2x	ne	
36.	*little walls and roof	domek		ne(stěny a střechu)	
37.	gay windows	veselá okénka		okna malinká	
38.	ne	ne		domek	2x
39.	roses	růžové kytičky		růže	
40.	babies	dětské hlavičky		ne(miminka)	
41.	windows	okénka		okna	
42.	roses	kytičky	2x	ne(růže)	
43.	loveliest roses	růžičky		ne(růže)	
44.	babies	děťátka		ne(miminka)	
45.	ne	ne		děčka	
46.	ne	domek		domeček	
47.	ne	domek		ne	
48.	smoke	ne(kouřit)		pramínek kouře	2x
49.	*the little house	domeček	2x	domeček	
50.	ne	domek		maminčino obydlí	
51.	a sound	hlásek		ne(zvuk)	
52.	a lady	ne(dáma)		maminka	
53.	*lovely, darling house	domeček		domek	
54.	children	dětičky		ne(děti)	
55.	motherly person	maminka		maminkování	
56.	squeeze in	ne(stěsnat)		namačkat do maličkých	
57.	home	byteček		ne(dům)	
58.	*little house	domek		domeček	
59.	*little house	maličký domeček	2x	domeček	
60.	blinds	okněnka		ne(okenice)	
61.	*fairy path	cestička		ne(cesta)	

Příloha 7 – Porovnání převodu kulturně specifických prvků ve vybraných zkrácených verzích a převyprávěních

J. M. Barrie	Landová	Šrut	Heřtová	Peisertová	Cmíral	Kulhánková	Krupová	Drahokoupilová
Alf Mason		Zednář Alf						
Bill Jukes		Bill Krěma						
Captain James Hook	James Hák	korzár Hák	Kapitán Hák	kapitán Hook	kapitán Hák	kapitán Hook	Kapitán Hák	kapitán Hook
Cookson		Kuchtík						
Curly	Kudrnáč	Kudrnáč						
Ed Teynte		Čahoun						
John/Johnny	John	John	Jan	John	John	John	John	John Napoleon
Lost Boys		Ztracenaáci	ztracené děti	Ztracené děti	Ztracení kluci	Ztracení chlapani		Ztacený chlapani

Michael	Michael	Michael/ Míša	Michael	Michael	Michael	Michael	Michael	Michael
Nana	Nana	Nana						
Nibs	Špička	Klofík						Zoubek
Noodler		Mamlas						Kecka
Peter Pan	Petr Pan	Petr Pan	Petr Pan	Petr Pan	Petr Pan	Petr Pan	Petr Pan	Petr Pan
Robt. Mullins		Bob Moula						
Skylights		Vikýř						
Slightly		Prcek						
Smee	Mastňák	Šmik	Smee		Smee			Smee
Starkey	Hubeňour	Slušňák						Starkey
Tiger Lily	Lilie Tygrovitá	Lilie Tygrovitá	Divoká Lilie	Divoká Lilie	Tygrí lilie	Tygrice Lily	Tigria lalia	Divoká Lilie
Tinkle Bell	Zvoněnka Zvonivá	víla Drátenička	Zvonilka	Zvonilka	víla Zvonilka	Zvonilka	víla Ciling	Zvonilka
Tootles	Ťapalka	Trumpetka						
Twins		Dvojčáci						

Wendy	Wendy	Wendy	Wendy	Wendy	Wendy	Wendy	Wendy	Wendy Moira
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------------

J. M. Barrie	Landová	Šrut	Heřtová	Peisertová	Cmíral	Kulhánková	Krupová	Drahokoupilová
Kennington Gardens	Kenningtonské zahrady	Kenningtonský park	Londýn	Londýn	Big Ben	Londýn	Londýn	
Neverbird	pták Nepták							
Neverland	země Nezemě	kouzelná Nezemě	země Nezemě	Země Nezemě	země Nezemě	Země Nezemě	Krajina- Nekrajina	Země Nezemě